

- Старый Мариуполь

- Форум
 - Список разделов
 - Активные темы
 - Непрочитанные темы
 - Ваши темы
 - Ваши сообщения
 - Поиск по форуму
- Личное
 - Закладки
 - Подписки
 - Черновики
 - Вложения
 -
 - Профиль
 - Настройки
 - Группы
 - Друзья и недруги
- Новых ЛС: 0
 - Новое сообщение
 - Входящие
 - Исходящие
 - Доставленные
 - Черновики
- Пользователи
 - Все пользователи
 - Активные
 - Неактивные
 - Поиск пользователей
 -
 - Кто сейчас на форуме
 - Наша команда
- Информация
 - Правила форума
 - FAQ
 - Помощь по BBCode
- Поделиться в vk.com
- Поделиться в Google Plus
- Поделиться в facebook.com
- Поделиться в twitter.com
-
- Сообщить другу
- Подписаться на тему
- В закладки
- Закрывать тему

- АдминкаВыход [L.V.]

Татарско-казацкие времена Мариупольщины

Список разделов > Мариуполь > Старый Мариуполь

Ответить

Сообщений: 1624 • Страница 29 из 33 • 1 ... 25, 26, 27, 28, **29**, 30, 31, 32, 33

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176135\).](#)
- [Цитата \(#postform\).](#)
- 1

#1401 **VictorG** » 13.09.2023, 22:20

DSitni nusal(a):

Ну , что и требовалось доказать !!

Ага) Только на все будет дан один ответ, что подлые татары и москали оккупировали споконвичны украинськи земли

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176141\).](#)
- [Цитата \(#postform\).](#)
- 1

#1402 L.V. » 14.09.2023, 14:01

VictorG nusal(a):

DSitni nusal(a):

Ну , что и требовалось доказать !!

Ага) Только на все будет дан один ответ, что подлые татары и москали оккупировали споконвичны украинськи земли

Им это целенаправленно внушали с детства, есть огромное количество статей и книг (разной степени бредовости) на эту тему. К тому же сейчас идет война и кипят сильные обиды и страсти. Сейчас обе стороны практически не способны слышать друг друга. К сожалению.

Поэтому на данном этапе - нужно работать на перспективу, когда эмоции пойдут на спад. А для этого нужно подготовить "опорные" книги с обоснованным и документально доказуемым изложением реальной истории. Книг, которые позволят последующим исследователям плодотворно работать и развивать эту тему. Как показывает жизнь, при появлении более обоснованных и позволяющих успешнее работать конкурирующих гипотез, более ранние "фэнтезийные" естественным путем приходят в упадок и в конечном итоге отмирают. Тот же Коробка, при всей его проукраинскости, очень пристально следит за моими штудиями и пытается учитывать некоторые моменты и в своих работах. А через него - эти идеи доходят и до ТОЙ аудитории, за что ему ОГРОМНОЕ спасибо. 🙏 Так что процесс потихоньку идет.

Работаем-с... 🙏

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176164\).](#)
- [Цитата \(#postform\).](#)
- —

#1403 L.V. » 15.09.2023, 17:35

Тоже из потерянных вложений. О мероприятии в апреле 2023. Если не ошибаюсь, в пересказе Коробки. 😊 Такой оценкой с ТОЙ стороны особенно горжусь. Только почему "укаинофоб"? 🙏

Вложения

[\(./download/file.php?](#)

[id=7683&filename=Screenshot_20230425_102834_Telegram.jpg&mode=view\).](#)

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176167\).](#)
- [Цитата \(#postform\).](#)
- —

#1404 DSitni » 15.09.2023, 19:14

L.V. nusal(a):

Им это целенаправленно внушали с детства, есть огромное количество статей и книг (разной степени бредовости) на эту тему.

Ну не все из них молодые. Есть достаточные возрастные - после 60 лет, но несут ту же ахинею. Проблема в другом - они НЕ хотят знать правду (другое мнение, другие аргументы)!
 Есть у меня одноклассник - кандидат химических наук, изобретатель в химии и проч. Но полный укр, при том, что русский по рождению!
 Ничего своего, в смысле своего мнения, жизненных наблюдений - не имеет . Общается исключительно ссылками на укропропаганду..

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176172\).](#)
- [Цитата \(#postform\)](#)
- —

#1405 L.V. » 16.09.2023, 01:31

Разделенный народ. Две конфликтующие матрицы. Каждый сидит в своей... Время, когда между ними станет возможен сколько-нибудь конструктивный диалог - еще не наступило. К сожалению...

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176210\).](#)
- [Цитата \(#postform\)](#)
- —

#1406 VictorG » 21.09.2023, 12:14

на ресурсе 0629 появилась статья по истории города. Эстафету у В.Коробки принял А.Герасимчук. (автоматический перевод с украинского)
[https://www.0629.com.ua/news/3659622/anatolij-ger ... ariupolu-jogo-vkradenu-istoriu](https://www.0629.com.ua/news/3659622/anatolij-ger..._ariupolu-jogo-vkradenu-istoriu)
 [\(https://www.0629.com.ua/news/3659622/anatolij-gerasimcuk-povernit-mariupolu-jogo-vkradenu-istoriu\)](https://www.0629.com.ua/news/3659622/anatolij-gerasimcuk-povernit-mariupolu-jogo-vkradenu-istoriu)

Под спойлер спрячу всю статью. Она немаленькая
 Спойлер

Мариуполь - один из самых ярких примеров того, как трактовка истории может повлиять на настоящее.

Когда Путин планировал свою войну против Украины, то задолго до войны он начал рассказывать об «исконно российских землях» на территории Украины, о Новороссии, о «древних российских городах» Мариуполе, Одессе и других.

И опирался, в первую очередь, на даты основания украинских городов. Сфальсифицированные даты основания.

Одесса, Днепропетровск, Донецк, Мариуполь - даты основания этих городов как один после 1775 года.

Что же это такое - 1775?

Это год второго и последнего (впервые это было в 1709 году при Петре Первом) разгрома Запорожской Сечи и официального присоединения земель Сечи к России.

После ликвидации Запорожской Сечи Екатерина II 3 августа 1775 года издала специальный манифест, в котором провозгласила: "...Мы восхотели через это объявить во всей нашей империи... ..".

Российская императрица немецкого происхождения Екатерина II тогда не только окончательно разрушила Запорожскую Сечь, отправив ее последнего кошевого Петра Калнышевского в 25-летнюю ссылку на Соловецкие острова, его соратников - в сибирские монастыри, а остальных казаков - на Кубань и Дунай. После 1775 г. империя начала масштабное массовое переселение

на запорожские земли переселенцев из Германии, Сербии, Молдовы, Болгарии.

С болью в сердце о тех временах писал наш знаменитый Кобзарь:

И на Сечи мудрый немец
Картофельку сажает,
А вы ее покупаете,
Едите на здоровье
И славите Запорожье.
А чьей кровью
Эта земля напоена,
Что картофель рождает,
Вам безразлично. Чтобы добра
Была для огорода!

А в 1778 году по приказу Екатерины известный российский полководец Суворов совершил депортацию греков, армян и грузин из Крыма на территорию современной Днепропетровской области. По факту это было крупномасштабное «большое переселение» народов на земли украинской Запорожской Сечи
Чтобы «истребить в будущее время само название запорожских казаков», тогда же началось массовое переименование населенных пунктов на казачьих землях и издаются указы об учреждении городов там, где до того столетиями жили украинцы. Украинцы были переведены в ранг американских индейцев, туземцев, которые права на вхождение в историю не имели. Потому что империя не считала украинцев людьми.

Именно поэтому такие города, как Донецк, Мариуполь, Одесса, Днепропетровск и другие города юго-востока Украины, свою официальную историю начинали с появления на этой территории государства российского. И были лишены права на свою историю.

И именно это стало обоснованием тезиса путина о якобы «древних российских городах» на территории Украины, в частности в Крыму и на Донбассе, которые они пришли освобождать от украинцев.

К сожалению, о возможных последствиях российской фальсификации истории украинских городов украинские власти не думали на протяжении 30 лет независимости Украины.

В своей статье «О возрасте, любви и исторической справедливости» от 18 сентября 2010 Анна Романенко писала: «Собственно первым начал дискуссии по поводу официальной даты основания города историк, краевед и журналист Анатолий Герасимчук. Его статья, вышедшая еще в 1995 году, наделала много шума и сегодня не теряет актуальности».

Действительно, тогда было много шума. Я тогда стучался во все двери - к местным властям, в музей, в местные газеты, встречался с краеведами и историками, которые писали на темы основания Мариуполя - Львом Яруцким, Василием Пирко, Реной Саенко, Петром Лавровым, Вадимом Джужагой, Григорием Шведом .

Под моим редактированием и моими средствами вышел тогда первый номер мариупольской самиздатовской газеты «Домаха», которую потом продолжили издавать активистка «Просвіти» Майя Уколова, мариупольский журналист Николай Рябченко, краевед Вадим Джужага (сейчас в ВСУ защищает Украину). Целью этой газеты было в том числе возрождение истории Мариуполя.

Но как раз начался процесс канонизации митрополита Игнатия - духовно-административного наставника переселения 30 тысяч православных греков, армян, грузин из Крыма в 1778 году. За тот «проявленный подвиг и мужество» под руководством Суворова и Потемкина Екатерина II наградила митрополита «бриллиантовой панагией», которую он носил вместо креста, и тремя

тысячами рублей - за усердие в переселении православных Крыма (Суворов за ту депортацию также получил орден и орден вознаграждение).

В 1997 году митрополит Игнатий был канонизирован как духовный покровитель и основатель города Мариуполь, ему был установлен памятник на территории построенного за счет экс-мэра Мариуполя Михаила Поживанова собора Архистратига Михаила (впоследствии в Мариуполе установили еще два памятника Игнатию).

В этот же период начались массовые театрализованные празднования города Мариуполь. Масштабное карнавальное шествие коллективов и жителей города тогда начинали величественные Екатерина II и Потемкин (как основатели Мариуполя), изображаемые лучшими артистами мариупольского русского драматического театра (только в 2016 году мариупольский русский драматический театр был переименован).

Такое чествование Екатерины II и Потемкина как основателей Мариуполя не могло не тревожить, потому что уже тогда было понятно, чем может закончиться. В 1997 году я даже придумал «диверсию» - пронести перед Екатериной с Потемкиным по Мариуполю большой красный транспарант с надписью «Это первый, что распинал нашу Украину, а вторая доконала...». И еще один транспарант с надписью о казацком основании Мариуполя-Домахи.

Транспаранты я попросил нарисовать художника Володю Жданова, принес их в скрученном виде в драмтеатр, возле которого обычно начиналось шествие. Вся площадь и все близлежащие улицы были заполнены людьми, полицией и тому подобное, поэтому не все проукраинские активисты согласились нести транспаранты. Пришлось нам с Евгением Кораблевым (сегодня в ВСУ защищает Украину) вдвоем разворачивать прямо перед выездом «Екатерины» один транспарант на всю ширину улицы перед драмтеатром и мы так и пошли во главе шествия по центральной улице Мариуполя. Когда другие ребята увидели, что нас не «пакуют» (никто ничего из власти сначала не понял, а дальше было поздно устраивать «упаковку» на глазах тысяч людей, потому что мы ничего плохого не делали, просто шли) - то развернули и второй транспарант - об основании Мариуполя.

Но деятельность побудила местные власти Мариуполя даже провести конференцию по теме основания Мариуполя, начали подключаться другие историки - но все упиралось в категорическое нежелание местных властей менять дату основания Мариуполя.

Понимание важности истории и ее влияния на судьбу Мариуполя пришло к власти только вместе с войной.

Когда и кем основан Мариуполь

Многим из учебников истории знакомо словосочетание "Кальмиусская паланка". Паланкой в Запорожской Сечи называлась территория, по-современному, область. Их было в Сечи в разные периоды от пяти до восьми. Они назывались по имени административного центра. Административный и торговый центр Кальмиусской паланки, в которую входили земли практически всей нынешней Донецкой области, находился в Кальмиусе (ныне Мариуполь).

Там была и крепость, и церковь, и гарнизон в 200 казаков, и магазины купцов даже из Таганрога и Ростова, и подчиненная огромная территория - от Мариуполя до Славянска. В Кальмиусе рядом с казаками проживали посполитые (крестьяне), у которых, как и у казаков, был свой выборный атаман. В Кальмиусе была администрация паланки во главе с полковником, имевшим свою печать, подробно описанную не только у того же известного историка Дмитрия Яворницкого, но и в книге мариупольского издателя Хараджаева «Мариуполь и его окрестности», изданной в 1892 году. В этой книге упоминается о казацкой крепости, остатки которой хранились еще в первой половине XIX века. В этой книге рассказывается не только о Мариуполе, о Павловске, о Кальмиусе (предыдущие названия Мариуполя), но и о городище Домаха, с которого и начинается история Мариуполя. Докладно описується життя та побут козаків, у тому числі й у Кальміуській паланці, у книзі «Історія Нової Січі» Скальковського. Він стверджує, що поселення Кальміус засноване на початку XVI століття.

На сьогодні є декілька версій дати заснування Маріуполя.

Рік 1611, як дату заснування Маріуполя, вперше озвучив маріупольський дослідник Дмитро Грушевський в нарисі «Жданов», вміщеному у першому виданні «Історії міст і сіл Української РСР. Донецька область. -Київ. 1970. - с.391». Автор послався на документ Центрального державного історичного Архіву України (фонд 229, опис 1 одиниця зберігання 152. лист 2) та заявив, що саме цю дату слід вважати датою заснування міста Жданова. Пізніше архів не підтвердив відповідність виноски зазначеному документу, тобто в зазначеному документі, який зберігається в архіві, не згадується фортеця в гирлі Кальміуса і відсутня наведена автором дата.

Историк Петр Лавров, автор «Истории юго-восточной Украины» писал в письме ко мне: «В 1995 году я ездил в тот архив, но ни в листе 2, ни в последующих письмах указанного дела никакого упоминания о Кальмиусской палане не нашел... Я бы согласился с таким выводом (выводом архива об отсутствии даты 1611 - А.Г.), если бы на листе 2 дела 152 под цифрой 2 не было перечеркнуто 27. Всего по делу 152 исправлена нумерация на 15 листах. Я заключил, что Д. Грушевский ссылался на письмо 2 правильно, но после него это и последующие, а также первое письмо дела исчезли».

Такая вот детективная история. К которой можно добавить только то, что доцент Грушевский был работником Мариупольского краеведческого музея, а после него в музее начала работать Р. Саенко. И именно она по заданию Мариупольского горкома партии в 1978 году работала в киевском архиве после Д. Грушевского.

И именно по исторической справке Рены Саенко о наличии на территории нынешнего Мариуполя ремесленников и других жителей по состоянию на 1778 этот год и был официально установлен как дата основания Мариуполя.

Почему именно 1778?

Пример Мариуполя - самый яркий образец политического хамелеонства в творении истории, которая во многом зависит от политической ситуации. От того, кто находится во главе того или иного государственного образования, и каким хочет видеть историю подчиненной ему территории этот правитель.

«Там, где, слившись с притоком Кальчик, река Кальмиус впадает в Азовское море, богато раскинулся город Жданов (бывший Мариуполь) - один из старейших на Донбассе. Его возраст равен почти четырем столетиям». Такими словами начиналась книга о Мариуполе Дмитрием Грушевском, изданная в 1971 году.

1971 год был годом, когда подходил к концу период политической «оттепели», наступившей после смерти Сталина. Уже в 1972 году по обвинению в национализме был снят с должности первого секретаря ЦК Компартии Украины Петра Шелеста.

Государственных чиновников охватило новое нападение украинофобии: начался очередной этап наступления на украинский язык, культуру, историю. Еще раз из круга научных изданий была исключена запорожская тематика. Прекращена подготовка к печати многотомного академического издания архива Запорожской Сечи.

И уже в 1978 году во втором издании книги о городе Мариуполь у Дмитрия Грушевского появляется соавтор, и вместо (не после, а вместо!) слов о том, что Мариуполю почти четыреста лет, появились следующие слова: «Статус города Жданов получил двести лет назад - 1778».

Городской комитет партии в тот же 1978 широко провел празднование 200-летия Мариуполя. Хотя никакого статуса города в 1778 году никто Мариуполю не присваивал. Нет и не было такого указа или решения. Был административный центр Кальмиусской паланки Кальмиус, после ликвидации паланки ставший центром Кальмиусского уезда Азовской губернии, о чем есть записи от 1776 года. А Кальмиус тогда же переименовали в Павловск, согласно

манифесту Екатерины II - чтобы стереть память о казацкой истории города (но и о переименовании вы не найдете ни одного документа).

Вот так просто и обыденно из истории города вычеркнули 200 лет. Почему так произошло, и где истоки, корни этого решения? Как ни крути, а корень один - манифест Екатерины о разрушении Сечи.

После выселения греков из Крыма Екатерина II 21 мая 1779 года выдала им жалованную грамоту, в которой указала: «Для удобнейшего поселения вашего отвести в Азовской губернии особенную от других селений достаточную часть земли по Солоной и другим рекам, и по берегам Азовского моря что тамошнее изобильное рыболовство в дачах поселения вашего всемилостивей жалим вечно в пользу и пользы всего общества без всяких в казну нашу податей; для купечества же, мастеровых и промышленников назначаем к обитанию их той губернии города: Екатеринославль и Марионополь, как более выгодные для торговли места».

Марионополем после переселения туда греков из Крыма в 1778 году был назван нынешний Павлоград.

По просьбе митрополита Игнатия дать разрешение грекам переселиться с территории нынешней Днепропетровской области, из центра казацких земель, ближе к морю, хотя бы к Азовскому, они в 1780 году получили такое разрешение и начали переселение на территорию современной Донецкой области, откуда начали выселять казаков. Так в ходе этих переселений Марионополь стал Павлоградом, а Павловск - Мариуполем.

А официальной датой основания города Мариуполя оставили 1778 - на основании справки директора Мариупольского музея о наличии там ремесленного населения. А по факту - чтобы уничтожить память о казацкой истории Домахи-Кальмиуса-Павловска-Мариуполя. То есть 1778 год - подтасована под политический заказ дата основания Мариуполя.

Но даже в советское время были периоды, когда люди пытались найти истину. В том же Мариуполе в конце 60-х возле места, где когда-то была казацкая крепость, поставили камень в честь запорожских казаков и написали, что там еще в 16 веке был казацкий сторожевой пост. Там же было запланировано поставить памятник казакам - основателям города. Но когда в 70-х начались очередные антиукраинские репрессии - дело возобновления истории Мариуполя утихло.

В уже независимой Украине в Мариуполе начала возрождаться греческая культура, язык появился памятник «основателю» Мариуполя Игнатию Гозадинову. И даже канонизированный церковью Московского патриархата митрополит Игнатий как покровитель и основатель Мариуполя. Только не успели официальную версию подогнать под основание Мариуполя Игнатием, потому что он впервые появился на территории Мариуполя в 1780 году - на два года позже официальной даты основания.

То есть после 1775 г. история на новопокоренных Россией землях начала писаться заново. Это можно сравнить разве что с покорением Америки - когда туземцев там истребляли и загоняли в резервации, а историю начинали с того момента и того часа, когда туда ступала нога белого человека. Все, что было раньше, все индейские цивилизации записывались в предысторию.

Именно так произошло и на землях Запорожской Сечи. А казаков начали выселять часть на Кубань для борьбы с кавказцами, часть пошла за Дунай, где приняла турецкое подданство. А многие все-таки остались на своих землях, но история для них начала писаться с нуля.

Какова же настоящая дата основания Мариуполя?

Наконец, уже во время войны, после оккупации и разрушения Мариуполя, в январе 2023 г. Мариупольская мэрия обратилась в Научно-исследовательский институт украиноведения с просьбой подготовить экспертное заключение по установлению украинских корней Мариуполя и исторических истоков основания города. Экспертная группа, в состав которой вошли шесть ученых-историков и доктор философских наук, пришла к выводу, что начало города нужно

считать из первых казацких зимовников, которые превратились в казацкое поселение Домаха, а именно - 1500 год.

Историк, доцент кафедры истории Мариупольского государственного университета Вадим Коробко считает иначе: «Неоправданное древнение Мариуполя может вызвать насмешки знатоков источников истории нашего города, которые сегодня занимают откровенно коллаборационистские позиции в оккупированном Мариуполе. Мы должны выступать с очень сильной, обоснованной позицией по этому вопросу».

По мнению Вадима Коробки, как постоянный населенный пункт Кальмиус сформировался в 1746 году.

Соглашаясь с Вадимом в необходимости обоснованной позиции, отмечу, что есть еще одна неопровержимая дата.

В «Истории городов и сел Донецкой области», в материале о Мариуполе, отмечается, что губернатор Чертков, посетив Кальмиус в 1776 году, «застал там множество православного народа и каменную часовню».

Это была каменная Свято-Николаевская церковь, где служил и обучал детей грамоте иеромонах Киевского Межигорского монастыря. Первым документальным упоминанием об этой церкви, не вызывающей ни у кого возражений, является 1754 год, когда кальмиусский полковник Андрей Порохня обратился к Кошу с просьбой прислать лес для ремонта пришедшей в ветхость церкви.

Эта запись есть в Архиве Коша Новой Запорожской Сечи.

«Для той же церкви, - говорится в Архиве, - и в том же году Тимофей Щербацкий, митрополит Киевский, послал производный антиминос и благословил грамоту на ее освящение».

Киш, отправляя все это с начальником Самарского монастыря в Кальмиус, поручил ему взять в Сечи походную церковь, везти ее в Кальмиус и поставить туда для литургии, пока новая не будет построена.

Есть целый ряд упоминаний о Кальмиусе как населенном пункте в Архиве Запорожской Сечи после 1754 года. Год начала строительства новой церкви в Кальмиусе, освященной самим митрополитом Киевским - 1754. Почему не начать историю Мариуполя с этой даты, имеющей ряд официальных подтверждений?

Тем самым мы вернем Мариуполю его украденную казацкую украинскую историю.

Ибо когда в школах Мариуполя на протяжении 30 лет Независимости изучали русскую версию истории города и чествовали российскую императрицу как основательницу города, то россия и пришла за своим.

И это касается всех других городов юго-восточной Украины.

Если мы не вернем украинским городам нашу историю - всегда будут желающие написать тем городам свою историю. Чтобы потом предъявить свои права.

Это касается истории Руси, которую присвоила себе россия. И пришла забирать будто свои территории.

Именно поэтому история так важна. Потому что, отказываясь от своего прошлого, мы можем потерять свое будущее.

Анатолий Герасимчук,

автор книги « От Руси в Украину. Факты и сенсации »

Ну как-то так 🤔

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176211\)](#).
- [Цитата \(#postform\)](#).
- 1

#1407 L.V. » 21.09.2023, 17:12

Ну, Герасимчук и в 90-е годы историю Мариупольщины толком не знал, и за прошедшую четверть века в этом совсем не продвинулся. Как ни странно. Так и застыл в своем незнании, как мошка в янтаре... Но зато, как и Джувага, ну о-о-о-чень национально-свидомый. К сожалению, это само по себе никак не в состоянии скомпенсировать отсутствие знаний.

Скорее, тут обратная связь... 🤔

Основная (средняя) часть данной статьи представляет собой перелицовку его же древней статьи "[Как Екатерина Вторая и бютовец Михаил Поживанов воровали историю Мариуполя \(http://h.ua/story/98410/news_689547.html\)](http://h.ua/story/98410/news_689547.html)" (2008). Она даже тогда была весьма слабой. А вот начало и концовка данной статьи - это уже свежая доработка. Но, блин, здесь (что в старой, что в новой части) вообще не присутствует ничего интересного и заслуживающего анализа.

Даже уважаемый Вадим Коробка его справедливо предупреждает: "Неоправданное удревнение Мариуполя может вызвать насмешки знатоков источников истории нашего города, которые сегодня занимают откровенно коллаборационистские позиции в оккупированном Мариуполе. Мы должны выступать с очень сильной, обоснованной позицией по этому вопросу". Я даже догадываюсь, про кого уважаемый Коробка здесь пишет. 🤔

Хотя, как минимум одна заслуга перед Мариупольской историей у Анатолия Герасимчука таки есть. Вот именно та его статья (как и еще целый ряд аналогично-бредовых статей разных авторов о "древнейшей" Кальмиусской паланке, выходявших во времена Ющенко) и привела к появлению в Мариупольском краеведении проекта LV. До этого я местным краеведением вообще не интересовался. Но, благодаря Герасимчуку и Ко, уже просто не было мочи читать всю эту муть. Ну и втянуло в этот вакуум... Так что, думаю, Мариупольское краеведение может сказать Анатолию Герасимчуку большое человеческое спасибо за это! 🤔 🙌 🙌 🙌

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176212\)](#).
- [Цитата \(#postform\)](#).
- —

#1408 L.V. » 21.09.2023, 17:16

Наконец, уже во время войны, после оккупации и разрушения Мариуполя, в январе 2023 г. Мариупольская мэрия обратилась в Научно-исследовательский институт украиноведения с просьбой подготовить экспертное заключение по установлению украинских корней Мариуполя и исторических истоков основания города. Экспертная группа, в состав которой вошли шесть ученых-историков и доктор философских наук, пришла к выводу, что начало города нужно считать из первых казацких зимовников, которые превратились в казацкое поселение Домаха, а именно - 1500 год.

Интересно бы узнать пофамильно всю эту великолепную шестерку (семерку?). Для истории.))

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176213\)](#).
- [Цитата \(#postform\)](#).
- —

#1409 **DSitni** » 21.09.2023, 20:41

L.V. нусал(a):
а именно - 1500 год.

.
Т.е. - то, на что я акцентировал внимание!
Ещё 29 июня !...Напомню !

DSitni нусал(a):

.
У нас, в широком смысле - форумчан и краеведов города - большая проблема !
Это фотоскрин с ОК.
Там выложена статья Н. Руденко о зарождении города нашего.
Статья, которую неоднократно критиковали на этом форуме !!
Статья, которая противоречит изысканиям всех нас и, главное - L.V.!!!
Т.е. получается абсурд - админ нашего форума, выкладывает на ОК недостоверную инфу, которую на ЭТОМ форуме раскритиковали и определили как недостоверную !!!
Я, по наивности своей, думал, что в массы нужно нести историческую правду, тем более в такое время !
Или Катеринка НИКОГДА не читала страницы темы про татарско-казацкие времена ??
. .
Как всё печально
.

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176214\)](#).
- [Цитата \(#postform\)](#).
- 1

#1410 **VictorG** » 21.09.2023, 21:18

DSitni нусал(a):

Т.е. получается абсурд - админ нашего форума, выкладывает на ОК недостоверную инфу, которую на ЭТОМ форуме раскритиковали и определили как недостоверную !!!

Она выкладывает статьи краеведов, с разными взглядами на те или иные события в истории Мариуполя. И в открытых комментариях оставляет всем право пропесочить в случае чего автора статьи

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176215\)](#).
- [Цитата \(#postform\)](#).
- —

#1411 **DSitni** » 21.09.2023, 21:51

VictorG нусал(a):

Она выкладывает статьи краеведов, с разными взглядами на те или иные события в истории Мариуполя.

.
Да. Но для не слишком информированных и не любящих читать комменты, а таких слишком

много - подобные статьи "уважаемого краеведа", будут авторитетными - "напечатали [i]в газете!"[i] !!

И после этого, создаётся ложное\ошибочное общественное мнение, которое весьма трудно разубедить ! 🤔

.
Другое дело, если такие статьи выкладываются с разборами их неправильности, их ошибками или вновь открывшимися данными - то только так !

.
Это , для примера - публиковать постоянно какую-нибудь средневековую муть, без опровержений и противоположных фактов и научных доказательств !

• [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176216\)](#).

• [Цитата \(#postform\)](#).

• —

#1412 **Роман** » 22.09.2023, 07:52

DSitni писал(а):

VictorG писал(а):

Она выкладывает статьи краеведов, с разными взглядами на те или иные события в истории Мариуполя.

.
Да. Но для не слишком информированных и не любящих читать комменты, а таких слишком много - подобные статьи "уважаемого краеведа", будут авторитетными - "напечатали [i]в газете!"[i] !!

И после этого, создаётся ложное\ошибочное общественное мнение, которое весьма трудно разубедить ! 🤔

.
Другое дело, если такие статьи выкладываются с разборами их неправильности, их ошибками или вновь открывшимися данными - то только так !

.
Это , для примера - публиковать постоянно какую-нибудь средневековую муть, без опровержений и противоположных фактов и научных доказательств !

Скажите DSitni, а когда у нас появится возможность почитать разбор "неправильности и ошибок с вновь открывшимися данными" на примере этой же статьи уважаемого Н.Руденко в вашем изложении? Пошагово, с грамотным разбором каждого спорного тезиса , естественно подкреплённого ссылкой на источники заслуживающие доверия и тем самым нивелирующие утверждения либо предположения оппонента?

• [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176219\)](#).

• [Цитата \(#postform\)](#).

• —

#1413 **DSitni** » 22.09.2023, 16:49

Роман писал(а):

Скажите DSitni, а когда у нас появится возможность почитать разбор "неправильности и ошибок с вновь открывшимися данными" на примере этой же статьи уважаемого Н.Руденко в вашем изложении? Пошагово, с грамотным разбором каждого спорного тезиса

Это сделал несколько лет назад LV. На форуме сайта 0629. В исторической теме.

И даже давал на этот разбор ссылку на нашем форуме.

Если бы можно было его (тот разбор) найти...Как-то, в пылу страстей - я не догадался его скопировать.

Если только LV себе не скопировал....

.....

Но ! Даже не читая тот разбор, а просматривая эту тему на нашем историческом форуме - можно в общих чертах понять где истина, а где нагромождение желаний !...Или эту тему LV ведёт только для меня ?... Интэрэсненько !

Для меня, в этих дискуссиях, всегда существует только один вопрос к оппонентам - "Объясните - как могла существовать Кальмиусская паланка (войсковое отделение Войска Запорожского) на территории Крымского ханства ?! А тем более - какая-то крепость.....

И даже если это был всего лишь [i]"зимовник", которые (зимовники) ранее 18 века практически не упоминаются, но и там были кОзаки - военные люди !

На стратегическом пути из одной части Ханства в другую (Кубань) !???[i]"

Обычно, после этого вопроса, начинается юление задней филейной частью оппонента.

.

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176223\)](#)

- [Цитата \(#postform\)](#)

- 2

#1414 L.V. » 22.09.2023, 17:15

Уважаемый DSitni, конечно же эту тему я веду не только для Вас. А еще и для Вадима Коробки.

У меня целых два постоянных Читателя.

Такие разборы чужих статей отнимают много времени и сил. И зачастую получаются по объему больше, чем разбираемый текст. И в комментарии читающая публика заглядывает редко, не без оснований ожидая увидеть там только классический "срач".

Когда-то я регулярно занимался комментированием таких статей. Вполне возможно, что у меня даже черновики тех комментариев могли сохраниться в Ворде. Да и заново все это написать мне не слишком сложно. Но я просто физически не могу выступать затычкой в каждом таком фонтане. Особенно, если их повторно выкладывают на все новых и новых ресурсах.

Поэтому, делаю, что могу. Ничё, постепенно и их перемелем. В длительной перспективе - их

фэнтезийным идеям придется повторить судьбу динозавров. Но это еще не скоро.

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176225\)](#)

- [Цитата \(#postform\)](#)

- —

#1415 DSitni » 22.09.2023, 17:22

.

L.V. писал(а):

У меня целых два постоянных Читателя

...

L.V. писал(а):

Особенно, если их повторно выкладывают на все новых и новых ресурсах.

И многократно обидно, когда выкладывают люди, которые уже ДОЛЖНЫ знать, на чью мельницу, льётся вода из подобных стееек.

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176226\)](#).
- [Цитата \(#postform\)](#).
- —

#1416 L.V. » 22.09.2023, 17:31

DSitni nusal(a):

И многократно обидно, когда выкладывают люди, которые уже ДОЛЖНЫ знать, на чью мельницу, льётся вода из подобных стееек.

Вы слишком много от них требуете... 🤔

Хотя, есть у меня одна идея. Надо будет ее обдумать. И попытаться реализовать. 🤔

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176306\)](#).
- [Цитата \(#postform\)](#).
- —

#1417 L.V. » 28.09.2023, 18:05

У кого есть возможность, просьба переслать или выложить текст и автора. Я с VPN так и не подружился. 🤔

[https://www.0629.com.ua/news/3653256/pro-kozacke- ... o-kozactva-v-istorii-mariupola](https://www.0629.com.ua/news/3653256/pro-kozacke-...o-kozactva-v-istorii-mariupola)
(<https://www.0629.com.ua/news/3653256/pro-kozacke-korinna-mariupola-castina-1-davni-sprobi-osagnuti-cinnik-ukrainskogo-kozactva-v-istorii-mariupola>)

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176307\)](#).
- [Цитата \(#postform\)](#).
- —

#1418 DSitni » 28.09.2023, 19:00

Я выбрал русский язык - вдруг кто-то ещё захочет прочесть... 🤔

Или - лучше на языке оригинала ? (тут игра слов получилась - Коробка - тЭж оригинал !) 🤔
Там были фото - их надо ?

О казацких корнях Мариуполя. Часть 1. Давние попытки постичь фактор украинского казачества в истории Мариуполя
Читати українською
Вадим Коробка и Юлия Коробка, доценты кафедры истории и археологии Мариупольского государственного университета, подготовили большой текст - результат их исследований по установлению даты основания Мариуполя.

Текст большой, поэтому будем публиковать его частями. Следите за нашими публикациями.

Овладевая территориальные трофеи войны (1768 - 1774 гг.) с Портой и охватывая плотными объятиями административно-территориального устройства украинские земли, Российская империя стремилась к их пожизненной инкорпорации. Эти преобразования в результате ликвидации Запорожской Сечи (1775 г.) и аннуляции ее владений распространились и в украинском Надазовье (Приазовье).

Сразу предыдущая история нашего края начала искажаться и замалчивалась. Причем это делалось не только в угоду имперским интересам, но и из корыстной выгоды назначенных на Юг Украины с берегов Невы администраторов, которые стремились к царским наградам и щедрым пожалованиям за усердную службу и имитацию основания новых населенных пунктов. Но самой существенной целью все же было выдвижение на первый план якобы цивилизаторской миссии Российской империи за счет обхода молчанием незаурядной роли фактора украинского казачества в истории Южной Украины, в целом, и нашего края, в частности. В этом плане Екатерина II манифестом 1775 г., увидевшим свет после разрушения Сечи, явила установку для подданных, которая предусматривала "истребление" "на будущее время и самого названия Запорожских Казаков", и которую, слава Богу, невозможно было осуществить, поэтому и не было реализовано.

Весомый вклад в возрождение памяти о запорожцах, их последней Сечи и принадлежащих ей земель, охватывавших значительную территорию Центральной, Южной и Восточной Украины вплоть до реки Кальмиус, сделал Аполлон Скальковский.

Его монография "История Новой Сечи или последнего Коша Запорожского" (1841 г.), содержала богатый фактический материал, привлеченный из документов казацкого архива, доступного исследователю. Научному освоению общих вопросов истории Новой Сечи в дальнейшем поспособствовали разведки таких способных исследователей, как Дмитрий Яворницкий, Владимир Голобуцкий и некоторых других.

Попытки в XIX в. восстановить забытое казацкое прошлое непосредственно Мариуполя можно наблюдать в трудах архиепископа Гавриила (Розанова) (1853 г.) и епископа Феодосия (Макаревского) (1880 г.), которые в разные годы возглавляли Екатеринославскую епархию и имели доступ к ее архиву. Особая значимость трудов этих авторов заключается в том, что документы, которыми они пользовались, не сохранились до наших дней.

Достижения в этом плане историков-клириков толковали директор мариупольской мужской гимназии Григорий Тимошевский (1892 г.), советский краевед Дмитрий Грушевский, а также в независимой Украине - журналист Николай Руденко и профессор истории Василий Пирко. Эти исследователи свои рассказы о постоянном пребывании украинского казачества на территории Надазовья строили на отрывочной источниковой базе. На результатах исследований сказалось отсутствие доступа к архивным материалам - делопроизводству Коша (центрального органа управления Сечи) и имперской картографии - и печатным сборникам документов, которые увидели свет еще в XIX в. и стали библиографической редкостью.

Путь научного познания был извилистым и продолжается по сей день. В его активе мощный фактологический ресурс, требующий систематизации и обобщения. В то же время, научный поиск с самого начала сопровождало ошибочное толкование некоторых исторических источников, что порождало рассказы, которые не соответствуют исторической действительности, но это тема отдельного сообщения.

В начале наших рассуждений сразу определимся, что под казацкими корнями Мариуполя имеется в виду Кальмиусская паланка или Кальмиус. Это было устойчивое селение украинских казаков, военно-административный центр одной из территориальных округов, из которых состояли принадлежащие Новой (последней) Запорожской Сечи земли - Вольности Войска Запорожского Низового или Запорожья). Кальмиусская паланка (Кальмиус) как населенный пункт был стабильным местом проживания людей, сложившимся в результате служебной,

хозяйственной и другой их деятельности. В 1780 г. его пространство было полностью поглощено (стало составной частью) поселения православных переселенцев из Крымского ханства, которое получило название Мариуполь и статус города. А полиэтническая община новоприбывших жителей городской территории и основанных ими окрестных сел были наделены имперским законодательством привилегиями сословного характера, которые передавались по наследству до их отмены, в основном, в 1870-х гг. За ними в законодательстве закрепилось название - "мариупольские греки".

Подъем интереса украиноцентричных представителей мариупольской общественности к местному наследию запорожского казачества был естественно обусловлен провозглашением независимости Украины и волной национального подъема, которая докатилась и до Мариуполя. Его проявлением было установление памятного знака, посвященного 500-летию украинского казачества. Понятно, что без участия и поддержки городского самоуправления здесь не обошлось. Кстати, поселок Кальмиусская паланка (Кальмиус), административно-служебный центр восточных владений Новой Запорожской Сечи был расположен в другом месте, но об этом в начале 1990-х гг. еще никому не было известно.

Так или иначе, но памятный знак был символом, которому не суждено было стать местом памяти* в публичном пространстве Мариуполя, потому что структуры муниципальной власти никогда не были готовы использовать его как городской церемониальный объект. Но в целом память о казацком наследи нашего города не обрела четкости и не нашла официального пристанища. На пути ее кристаллизации было много факторов.

Во-первых, тяготел трафарет 1778 года, который произвольно, без дискуссии определили датой основания города еще в 1977 г. Не так просто было изменить официальный рассказ о начале Мариуполя. Многолетняя традиция мариупольского городского летоисчисления представлялась незыблемой.

Во-вторых, руководители города учитывали, что любое проявление приверженности украинской исторической тематике на территории нашего края могло стоить каких-то избирательных баллов.

В-третьих, некоторые общественные организации потомков мариупольских греков, гиперактивно стремились ввести официальный городской нарратив о монопольной роли их предков в основании Мариуполя. Рассказ об этом на фоне визитов в наш город высших должностных лиц Греческой Республики в определенных кругах городской общественности становился аксиомой. Вместе с тем, на территории города и окрестностей засияли места памяти о православных переселенцах из Крымского ханства (мариупольских греков), очевидно, не в последнюю очередь и благодаря иностранным финансовым инъекциям.

В-четвертых, отрывочные сведения о казацком поселке, который в течение второй половины 1740-х годов - начала 1780-х гг. существовал на территории, где раскинулся Мариуполь, также не способствовали формированию устойчивого рассказа о казацком прошлом нашего края. Очень негативную роль, на наш взгляд, сыграл укоренившийся, даже в научных трудах, рассказ о поселке или укреплении украинских казаков - Домахе. Оно якобы было расположено неподалеку от впадения р. Кальмиус в Азовское море. Обычно о такой Домахе сообщалось без ссылки на исторические источники.

С другой стороны наблюдалось отсутствие настойчивого поиска со стороны официальных краеведов - руководящего ядра Мариупольского краеведческого музея. Давно определенный 1778 год основания города ветераны Мариупольского

краеведческого музея стремились защитить, совершая научнообразное сопротивление предложениям его пересмотра, даже прибегая к логическим уловкам. В частности, была предпринята попытка продемонстрировать темпоральный разрыв между казацким поселком и Мариуполем в солидном опусе "Мариуполь и его окрестности: взгляд из XXI века" (Мариуполь, 2008), который увидел свет без рецензирования учеными, осуществляющими исследования в соответствующей области. Там говорилось о том, что казацкого населенного пункта якобы уже не существовало с 1773 г. в местности, где впоследствии начинался Мариуполь. За свидетельство принималось ничто (!), а именно, отсутствие записи о существовании поселка в устье Кальмиуса в дневнике профессора Иоганна Гюльденштедта - руководителя имперской академической экспедиции в Надазовье, - который проезжал в нашей местности в 12 верстах от впадения реки в Азовское море! Таким образом, бездоказательно, делалась попытка продемонстрировать отсутствие преемственности между поселком Кальмиус и Мариуполем.

Мариупольские музейщики-"корифеи" в целом не игнорировали наличие запорожцев в Надазовье, но изображали их как один из эпизодов в калейдоскопе нашего прошлого - киммерийцы, скифы, сарматы, печенеги, половцы, монголы, ногаи... Правда, украинское казачество на страницах указанной книги изображалось почти вдохновенно, но оно не попадало в мейнстрим истории города. Складывалось нелогичное стечение обстоятельств - официальные краеведы, располагавшие немалым, на определенном этапе уникальным, багажом сведений о нашем крае, не стремились углубить историю Мариуполя на несколько десятков лет. Это, пожалуй, была исключительная ситуация в Украине и за ее пределами.

Из-за указанных факторов, несмотря на стремление отдельных энтузиастов разных времен, у мариупольцев ощущение преемственности с казацким временем не формировалось, потому что не имело поддержки со стороны властных структур. Тема украинского казачества на территории Надазовья не находила должного употребления в местных учебных заведениях.

ПРОДОЛЖЕНИЕ СЛЕДУЕТ...

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176308\).](#)
- [Цитата \(#postform\).](#)
- —

#1419 DSitni » 28.09.2023, 19:02

.
Их там уже 6 частей .

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176309\).](#)
- [Цитата \(#postform\).](#)
- —

#1420 DSitni » 28.09.2023, 19:11

.
Продолжение....

4 сентября

О казацких корнях Мариуполя. Часть 2. Новые попытки привлечь внимание к дате основания Мариуполя и действия команды Бойченко на этом направлении
Читати українською

О казацких корнях Мариуполя. Доказательства основания Мариуполя именно казаками. Вторая часть статьи доцентов кафедры истории и археологии Мариупольского государственного университета Вадима Коробки и Юлии

Коробки.

Первая часть текста по ссылке.

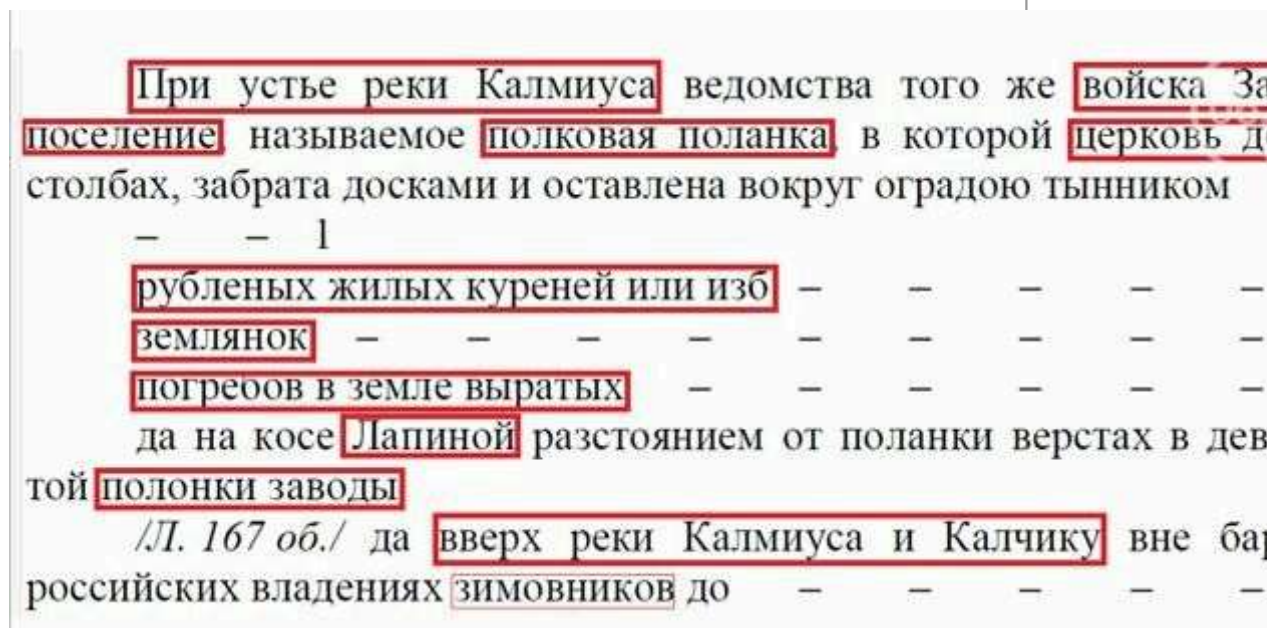
Для познания казацкого прошлого Мариупольщины, вопреки неблагоприятным факторам, накапливались и положительные предпосылки.

Во-первых, незаурядное значение имело начало научной обработки украинскими историками и издание отдельными книгами уникального комплекса источников, образованного в ходе деятельности Коша Новой Запорожской Сечи (1734 - 1775 гг.), который хранится в Центральном государственном историческом архиве Украины в столичном Киеве (ЦГИАК Украины).

Переplet одного из томов, в котором опубликованы документы Коша Новой Запорожской Сечи (1734 - 1775 гг.), хранящегося в Центральном государственном историческом архиве Украины в Киеве. В ряде документов отображается жизнь Кальмиусской паланки.

Эти документы отражают административное и военное устройство, основы хозяйствования и церковную жизнь запорожского казачества в 1734 - 1775 гг. Немалое количество документов касаются казацкого поселка Кальмиусская паланка (Кальмиус). Кстати, на сегодня свет увидели 8 томов этого уникального свода источников.

Описание поселка Кальмиусская паланка 1768 г.

(<https://postimages.org/>).

Географический указатель каждой из этих книг не содержит ни одного упоминания о казацком поселке Домаха, что дает основания утверждать: такого, именно запорожского, укрепления на территории нашего края не существовало.

Во-вторых, в современных условиях благодаря интернету и цифровым технологиям подавляющее количество изданных до нашего времени документов, тем или иным образом касающихся Кальмиусской паланки, доступны всем, кто интересуется историей украинского казачества на надзоровских территориях.

В-третьих, в последнее время появилось немало научных публикаций, посвященных Кальмиусской паланке, на которые нельзя не обращать внимания при изучении

исторических корней нашего города.

В-четвертых, были открыты и появились на просторах интернета карты, а также описания, созданные имперскими служащими в 60-х - 70-х гг. XVIII в., на которых поселок Кальмиусская паланка локализуется, в основном, на территории между правым берегом устья реки Кальмиус, побережьем Азовского моря и озером Домаха. Паланочная территория почти со всех сторон была окружена водоемами. На основании изучения описательных и картографических источников можно сделать вывод, что никаких фортификационных сооружений она не имела.

Фрагмент карты (1768 г.) с надписью названия поселка - "Кальмиуская поланка Войска Запожскаго" на участке карты, символизирующем правый его берег р. Кальмиус при впадении в Азовское море.

Общественный интерес к истории присутствия украинского казачества на территории Мариупольщины подтолкнул в начале 2010-х гг. руководство Мариупольского краеведческого музея к организации и проведению археологических раскопок на месте, расположенном к востоку от здания ОСО Украины (бывшего ДОСААФ), над склоном речной долины Кальмиуса. Впрочем, обогащения местной казаковедческой сокровищницы не произошло, потому что паланка (казацкий поселок) была в другом месте. Но руководители раскопок этого не знали, а надеялись, даже были уверены, что исследуют культурный слой (почву) "казацкой крепости Кальмиус".

Лидия Пономаренко (1922 - 2013 гг.) - украинский геодезист, историко-картограф. Благодаря ей в научный оборот были введены уникальные картографические источники, на которых обозначена Кальмиусская паланку Новой Запорожской Сечи.

В-пятых. На этом фоне парадоксальной выглядит поисковая деятельность мариупольца, пользующегося в пабликах псевдонимом LV, который не терпел и не терпит украинское государство. Впрочем, он целенаправленно накапливал и обнародовал сведения (источники), которые могут способствовать выходу из имперской тени казацкого прошлого нашего города. На его сайте "Папакома" сгруппированы найденные в предыдущие годы украинскими исследователями и им самим картографические материалы, позволяющие установить более-менее точно место расположения Кальмиусской паланки (поселка Кальмиус), и некоторые другие источники. Благодаря этим материалам в дальнейшем можно будет вести научный поиск на более достоверной источниковой базе и делать достоверные обобщения.

В-шестых. В нашем городе выросли новые поколения горожан, которые сформировались как личности при украинской независимости, лучшие представители которых вместе с патриотами города старшего возраста проявили образцы любви к Украине, преданности родному городу в Силах Обороны, общественных и волонтерских организациях. Им не безразлична история родного края, не чуждо стремление укрепления национальной украинской идентичности на местном уровне путем привлечения к мариупольскому историческому нарративу, пока малоизвестных страниц казацкой истории. А с ростом численности интернет-пользователей к историческому краеведению Мариупольщины присоединились десятки и, наверное, сотни наших земляков. Достижения краеведения распространились в тематических группах Facebook, толкуются журналистами и блогерами.

Анатолий Пивовар (1958 - 2022 гг) - краевед, источниковед, исследователь старых карт. Благодаря его поисковой деятельности нам известно место нахождения Кальмиусской паланки - поселка у самого устья Кальмиуса при впадении в Азовское море. История была увлечением, любимым занятием Анатолия Васильевича на досуге. На хлеб насущный Анатолий Пивовар зарабатывал, исполняя обязанности

первого заместителя руководителя Главного управления аппарата Верховной Рады Украины.

В условиях полномасштабной агрессии РФ против Украины, разрушения и оккупации нашего города рашистами, у мариупольчанок и мариупольцев, разбросанных по разным уголкам Родины и мира, сердце болит за нынешние дни Мариуполя. Многих из них не оставляют размышления о его обновлении после освобождения, волнует, что возрожденный город будет рассказывать людям о своей истории, будет ли, среди прочего, преодолена несправедливость, которая заключалась в официальном игнорировании запорожского поселения, предшествовавшего Мариуполю. Вся эта совокупность факторов дает возможность для формулировки нового повествования (нового нарратива) об исторических корнях Мариуполя.

На этом фоне должно было бы вызвать уважение проявленное в последнее время стремление городского головы Мариуполя Вадима Бойченко и его команды восстановить историческую справедливость относительно истоков (основания) нашего города, имеющего казацкие корни. 27 января 2023 г. состоялась рабочая встреча Вадима Бойченко, его заместителя Дениса Кочубея и руководительницы департамента культурно-общественного развития Мариупольского городского совета Дианы Тримы с и. о. директора Научно-исследовательского института украиноведения Василием Чернецом.

На встрече речь шла о сотрудничестве вышеупомянутого института с мариупольскими структурами самоуправления, которые находятся на подконтрольной украинскому правительству территории.

Все вроде бы достойно всяческих похвал. Однако есть несколько "но". Участники встречи заявили о стремлении установления исторической справедливости относительно основания города Мариуполя в X-XII вв. Здесь оказалось первое скользкое место задекларированных намерений. Сначала создается впечатление, что на основании серьезных научных исследований какие-то ученые раскрыли зарождение нашего города на территории печенежской орды или половецких кочевий и надо обосновать его генетическую связь с Мариуполем. Впрочем, ни одного такого открытия не было.

С тех пор прошло почти 7 месяцев. Две недели назад до нас дошла от инсайдера информация, что специалисты Научно-исследовательского института украиноведения заключили "Экспертное заключение по установлению украинских корней Мариуполя, его исторических истоков, периода основания города". Это было второе скользкое место, которое обнаружилось в ходе реализации намерений "установления исторической справедливости". В документе содержатся выводы о казацких корнях Мариуполя. Неправдоподобным является определение года основания нашего города. Логический итог, сделанный членами экспертной комиссии, не опирается на подробное изучение исторических источников, а основывается на гипотезе, выдвинутой еще в 1971 г. и опровергнутой дальнейшим изучением документальной базы, развитием знаний о начальной истории нашего города.

Отметим, что в оккупированном Мариуполе есть краеведы, ставшие на путь коллаборационизма с оккупантами. У них есть много аргументов для опровержения выводов экспертной группы, когда они будут обнародованы. Можем быть уверенными, что появятся контрэкспертные выводы, море комментариев в пабликах, насмешек и язвительных насмешек над украинской исторической наукой.

ПРОДОЛЖЕНИЕ СЛЕДУЕТ

Кое-что я посмел выделить...

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176310\)](#)
- [Цитата \(#postform\)](#)
- —

#1421 **DSitni** » 28.09.2023, 19:12

Далі будэм ?

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176311\)](#)
- [Цитата \(#postform\)](#)
- —

#1422 **L.V.** » 29.09.2023, 15:10

DSitni nusal(a):

Далі будэм ?

А знаете, давайте. Только я предлагаю оставшиеся части прятать под "спойлер" (кнопка "Spoiler" справа от "Quote"). И не надо переводить с украинского. Его тут все знают. А машинный перевод местами неудачный, глаз сильно режет.

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176312\)](#)
- [Цитата \(#postform\)](#)
- —

#1423 **L.V.** » 29.09.2023, 15:55

Посмотрел первые две части. Пока мне эта статья скорее нравится. Возможно даже, я и ее утащу на Папакому.)

Если откинуть пустую воду в виде проукраинской повестки, то оставшаяся часть довольно дельная. Коробка восстает против попыток своих более невменяемых коллег удревить историю Мариуполя до 1611 года или даже (новый маразм) до X - XII веков. Вместо этого он воспринял аргументацию одного местного краеведа (которого он очень неохотно, но все же иногда упоминает 🤔) и настаивает именно на такой версии местной истории. Единственное серьезное отличие от того краеведа, которое состоит в том, считать ли историю Кальмиусской паланки войска Запорожского предысторией нашего Мариуполя или началом его истории, относится не к глобальным, а скорее к тактическим вопросам. Так что, как ни крути, получается, что Коробка сидит в одном окопе с этим малоназываемым краеведом и тоже "стреляет" в своих проукраинских товарищей. А учитывая, что один из этой парочки работает с документами напрямую, а второй - узнает о них преимущественно из работ первого, то второй прикован к первому довольно прочной и не сильно длинной цепью. 😊

Так что да, ждем обнародования результатов анонсированного "Экспертного висновка щодо встановлення українського коріння Маріуполя, його історичних витоків, періоду заснування міста". С нетерпением и предвкушением. 🤔

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176314\)](#)
- [Цитата \(#postform\)](#)
- —

#1424 **DSitni** » 29.09.2023, 19:27

Про козацьке коріння Мариуполя. Частина 3. Яким було селище Кальміуська паланка

Спойлер

5 вересня

Про козацьке коріння Мариуполя. Частина 3. Яким було селище Кальміуська паланка
Читати на русском

Про козацьке коріння Мариуполя. Друга частина статті доцентів кафедри історії та археології Мариупольського державного університету Вадима Коробки та Юлії Коробки, які наводять доводи та факти щодо справжньої дати заснування Мариуполя.

Перша частина тексту за посиланням. Друга частина тексту тут.

Якщо вести мову про поселення як місце осілого життя людей на теренах, де виник Мариуполь, то завдяки зараз відомому картографічному джерелу, можна дійти помилкового висновку, що таке існувало, ймовірно, в XVII ст. Про це свідчать залишки городища, що фіксувались вже як руїни на карті Пітера Бергмана, шведського картографа на московській службі, яку він уклав 1702 р. До 1696 р. терени Надазов'я були під неподільним пануванням Османської імперії та Кримського ханату, тому неможливо уявити наявність у цей час тут одного з військово-адміністративних центрів Запорозької Січі. Це дає підстави дійти висновку, що згадане городище, найімовірніше, належало кочовикам (нестабільній спільноті ногайців) і не мало стосунку до козацької паланки та Мариуполя, не вплинуло на їх виникнення ані цивілізаційно, ані адміністративно, припинило своє існування задовго до заснування паланки та міста і не мало продовження.

Історичні джерела підтверджують наявність постійного прагнення в запорозького козацтва до ведення господарської діяльності на узбережжі Азовського моря та Кальміуса в XVII ст. Утім, в цей час азовське узбережжя знаходилося під владою Османської імперії та її васала Кримського ханату.

У XVII - XVIII ст., за відсутності воєн між Османською імперією та Московською державою (Російською імперією), на узбережжі Азовського моря рушали ватаги запорожців-рибарів для відповідного промислу. Розпорошені узбережжям ватажани-промисловці стабільного поселення не створили. Щонайменше дослідникам не відомі джерела, які відображають їх існування, зносили промисловців із Кошем. Водночас, не можна уявити функціонування козацького поселення або «сторожового посту» військово-адміністративного значення, який би належав підданам Речі Посполитої чи Московської держави на теренах, що контролювала Османська імперія. З історичних джерел відомі спроби запорожців господарювати на кальміуських та Азовських берегах, що закінчувались плачевно - потраплянням у полон. Його наслідком могло стати перетворення бранців на живий товар, продаж невільників у рабство. Правда, відомі певні форми мирного співжиття християн та кочовиків мусульман під юрисдикцією Кримського ханства в межах так званої Ханської України на північних теренах Буго-Дністровського межиріччя у XVIII ст. Утім, поясненням цьому є пріоритет здобуття політичних та економічних вигід татарським керівництвом.

Залишки городища, що фіксувались вже як руїни на карті Пітера Бергмана, шведського картографа на московській службі, яку він уклав 1702 р.

Про козацьке коріння Мариуполя. Частина 3. Яким було селище Кальміуська паланка
, фото-1

Спираючись на чималу джерельну базу, зараз можна тезово описати українське козацьке селище, яке підготувало ґрунт для розвитку Мариуполя в наступні часи.

Населений пункт запорожців - Кальміуська паланка (саме така назва) або Кальміус - був одним із кількох окружних адміністративно-військових центрів Вольностей Війська Запорозького низового часів Нової Січі (1734 - 1775 рр.). Тут був осередок заселення й господарського освоєння Надазов'я (переважно риболовецький промисел), велась торгівля. Стабільну Кальміуську паланку було засновано 1746 р. До нашого часу зберігся документ (донесення київського генерал-губернатора в Правительствующий Сенат), в якому повідомлялося, що запорозькі козаки внаслідок каральної операції, організованої старшиною донського козацтва, опинилися на р. Кальміус і «ныне стоят поланкою тамо».

Селище Кальміуська паланка - один з адміністративно-військових центрів Вольностей Війська Запорозького Низового часів Нової Січі (1734 - 1775 рр.). Тут місцеположення Кальміуської паланки відносно Вольностей Війська Запорозького Низового (Запорозжя). Історичну карту з сайту «Лікбез - Історичний фронт» редактовано авторами

Про козацьке коріння Маріуполя. Частина 3. Яким було селище Кальміуська паланка , фото-2

Можливість господарського опанування Надазов'я з'явилася завдяки послабленню конфронтації між імперіями, козацтва з тюркомовними сусідами. Селище Кальміуська паланка було влаштоване на бар'єрній (нейтральній, буферній, нічийній) території між Російською та Османською імперіями. Бар'єр простягався в Надазов'ї південіше прямої лінії, яку можна умовно провести від місця впадіння ріки Каратиш у Берду. Такий спосіб розмежування було визначено мирними трактатами між Московською державою (Російською імперією) 1700 - 1742 рр., які укладались як форма юридичного припинення стану війни між державами, та договорами, що впорядковували міждержавні кордони.

Бар'єрні (нейтральні) землі в Надазов'ї між Російською та Османською імперіями на фрагменті карти О. Рігельмана (1768 р.) позначені зелено-жовтою лінією. Бар'єр простягався південніше зазначеної лінії, яку можна умовно провести від місця впадіння р. Каратиш у р. Берду до гирла р. Міус. Селище Кальміуська паланка знаходилось на бар'єрній території. Карту редактовано авторами.

Про козацьке коріння Маріуполя. Частина 3. Яким було селище Кальміуська паланка , фото-3

Кальміуська паланка мала символіку, що відобразилася на відбитках відповідних печаток на документах службового листування. У її центрі схрещення козацької шаблі зі стрілою. По боках цього зображення у два рядки розташовувалася аббревіатура "ППКП" (Полкова печатка Кальміуської паланки).

Печатка Кальміуської паланки (контурне зображення). Її відбиток в документах 1754 - 1769 рр. В полі печатки геральдичні елементи: німецький щит, на якому перехрещено шаблю і стрілу вістрями додолу; над щитом забороло під шоломовою короною, навколо щита намет; в правому верхньому куті літера: К, в лівому верхньому куті літера: П, здолу літери: П + П. Значення аббревіатури - Калмиуской паланки Печать Полковая. За тлумаченням О. Однороженка.

Про козацьке коріння Маріуполя. Частина 3. Яким було селище Кальміуська паланка , фото-4

На чолі паланки стояла старшина, яку комплектували під час виборів у Запорозькій Січі. Вона призначалася Кошем із числа заслужених козаків; до її складу входили полковник, писар, осавул, підосавул. Полковник, ймовірно, мав клейнод (символ влади) - пернач. Населення паланки - козаки та наймити (люди, які виконували роботу за наймом) - були підданими Російської імперії.

У зоні адміністративних обов'язків кальміуського полковника знаходилась велика територія між річками Вовча і Кальміус та Азовським морем. У розпорядженні Коша, адресованих кальміуському полковнику як регіональному керівнику, цей простір частіше за все іменувався «ваше відомство» або відомство паланки. В сучасних історичних творах та науково-популярній літературі паланкою у більшості випадків називають регіон (округу), на який розповсюджувалась адміністративна відповідальність паланочного полковника.

Українські козаки почали системне, безперервне господарське освоєння теренів, де виріс Маріуполь, майже за три десятка років до їх включення до складу Російської імперії. В паланці та на території, що підлягала її відповідальності, не існувало кріпосного права, як і на всій території Вольностей Війська Запорозького Низового, поширеною була індивідуальна праця або вільний найм.

Вогнищами виробничого життя на території Кальміуської паланочної округи, як в усьому Запорозжжі, були зимівники - відокремлені господарства (за фермерським типом), що влаштовувались разом із житлом власника та його наймитів. За відомостями Івана Синяка 1768 р., перед російсько-турецькою війною, на теренах Кальміуської округи нараховувалось 73 зимівники.

План Кальміуської паланки (1768 р.). Сайт Папакома. На плані зафіксовано церкву, резиденцію полковника, курені - житла козаків, шинки, конюшню, кузню, базар та деякі інші об'єкти.

Про козацьке коріння Маріуполя. Частина 3. Яким було селище Кальміуська паланка , фото-5

За відомостями Дмитра Вортмана, запорозька термінологія відрізняла зимівник від хутора: перший тип поселення вільно засновували неодружені козаки, члени січової громади, другий - «військові піддані» (одружені козаки та посполиті) з дозволу Коша Запорозької Січі. У джерелах, що мають не-запорозьке походження, обидва типи поселення можуть називатися хутором.

Важливими напрямками у господарстві зимівників були полювання, скотарство, менше - землеробство. Найбільшими ж місцями виготовлення товарної продукції були риболовецькі заводи, розкидані на північно- та південно-східному узбережжі Азовського моря, наближених до найбільш сприятливих для рибальства угідь. Вочевидь, деякі рибні заводи були у складі зимівників. Їх власники спеціалізувались на переробці та реалізації риби. Весь процес ґрунтувався на приватній власності на засоби виробництва, особистій праці власників та найманих ними осіб, а також ринковій спрямованості.

Кальміуський полковник регулював розподіл рибальських угідь. Відомий випадок втручання в цей процес кошового отамана. Успіхи козацького рибальства в межах Кальміуської паланочної округи заклали безперервну до нашого часу традицію освоєння біологічних ресурсів басейну Азовського моря. Товарна спрямованість рибальський промислу сприяла встановленню господарських зв'язків, інтересу чумаків та інших торговців до нашої місцевості, включення її в загальноімперський ринок.

Одним із найбільш обізнаних у справах Кальміуської паланки та її відомства був славнозвісний Петро Калнишевський, кошовий отаман (найвищий виборний керівник у Запорозькій Січі), який обіймав цю посаду більше 10 років. До нашого часу збереглися документи службового листування кальміуських полковників із Калнишевським.

Сучасні українські історики Володимир Полторак та Іван Синяк окремо один від

одного склали списки кальміуської паланочної старшини. В цих письмових переліках близько 20 полковників, до 10 писарів та підписарів, 5 осавулів та підосавулів. Найбільш відомі представники кальміуської паланочної старшини - полковники: Василь Леонтєв, Андрій Чорний (1746 р.), Андрій Порохня (1754 р.), Василь Маґро (1756 р.), Андрій Вербицький (1758), Петро Велегура (1772 -1774 рр.); писарі - Данило Малиновський (1754 р.) та Григорій Швидкий (1761 р.).

«Список Калмиуского уезда казакам...». Фрагмент документу, підписаного 13 січня 1776 р., в якому зафіксовано персональний склад значної частини запорозьких козаків відомства Кальміуської паланки у перші місяці після ліквідації Запорозької Січі (1775р.)

Про козацьке коріння Маріуполя. Частина 3. Яким було селище Кальміуська паланка , фото-6

При Кальміусі знаходилась залога (команда) із запорожців. На кальміуську старшину покладалось завдання організації постійного прикордонного спостереження за військовими приготуваннями ханату, розшуково-каральних заходів стосовно розбійництва, підтримання порядку на підвідомчій території, збирання податків. Паланкова старшина фіксувала усілякі випадки нападів злодіїв, татар та ногайців, а також донського козацтва на козаків-промисловиків та торговців, що мали приїхати до Кальміусу чи виїхали з нього. Відомий випадок у Кальміусі козацького суду за звичаєвим правом.

У 1768 році на теренах селища Кальміуська паланка одне з картографічних джерел зафіксувало резиденцію полковника, курені - житла козаків, конюшню, кузню, базар та навіть школу, де «...обучаються музыкъ и пѣть» та деякі інші об'єкти.

З початком російсько-турецької війни 1768 - 1774 рр. команда кальміуського полковника виступила в похід на з'єднання з Військом Запорозьким Низовим, що мало входити до складу Другої російської армії і діяти в межах наказів генерала Петра Рум'янцева. Водночас, за правилами тактики випаленої землі, яка передбачала знищення всього того, що може слугувати життєзабезпеченню ворожого війська, на вимогу Коша селище Кальміуську паланку було спалено. Церковні цінності та цивільне населення підлягали евакуації разом з усією худобою і майном у більш безпечне місце. Як висловився російський генерал, князь Олександр Прозоровський, характеризуючи цю акцію, «...дабы их люди, живущие в разных местах по их зимовникам не сделались неприятелю жертвою». Правда, нам точно не відомо, чи було виконано останній зазначений тут припис кошового керівництва. Ймовірно зимовчани злегковажили їм.

За відомостями А. Скальковського у ході кампанії 1769 р. татарська орда, яка здійснила прорив форпостної лінії Другої армії, винищила команду кальміуського полковника та скоїла жажливі спустошення у відомствах Самарської, Орільської та Протовчанської паланок. Цей сумний факт певним чином затьмарював у цілому успішну участь запорожців у війні. У викладі маріупольських офіційно визнаних краєзнавців реальна подія, розказана А. Скальковським, набула легендарного вигляду: начебто татари зруйнували сторожове укріплення Кальміус, а увесь загін запорозьких козаків на чолі з полковником загинув у нерівній боротьбі з ворогом.

1774 р. із завершенням російсько-турецької війни (1768 - 1774 рр.), за умовами Кючук-Кайнарджійського мирного договору між імперіями, Росія отримала частину Чорноморського узбережжя, південну частину міжріччя Дніпра та Південного Бугу, а Кримський ханат було проголошено вільним від османської залежності, й він потрапив під протекторат Росії. Водночас, бар'єрні землі в Надазов'ї та на Північному Кавказі були визнані власністю Росії. Так, Надазов'я, де розташовувалось селище Кальміуська паланка (Кальміус), а згодом було задекларовано місто

Мариуполь увійшло до складу Російської імперії.

Селище Кальміуська паланка, за свідченням унікального комплексу джерел, утвореного внаслідок діяльності Коша Нової Запорозької Січі та військової канцелярії Війська Запорозького Низового, відзначався яскраво вираженими ознаками складних адміністративних функцій. Виняткове значення поселення засвідчується низкою виключних фактів, на яких до нашого часу не зосереджувалась увага дослідників.

По-перше, в Кальміусі існувала перша в нашому краї православна парафія, справами якої опікувався, з-поміж інших, і Митрополит Київський і Галицький. Центр парафії - дерев'яна церква (оновлена 1754 р.) на честь св. Миколая. 1767 р. церковне начиння було перевезене в с. Кам'янка навпроти Нового Кодака (нині на тер. м. Дніпро). Новий храм було поставлено, ймовірно, після повернення козаків з війни 1768 - 1774 рр. Його парафіяни рахували себе правонаступниками попереднього та власниками вивезеного начиння.

Тимофій (Щербацький) - митрополит Київський, Галицький та всієї Малої Росії - опікувався справами кальміуської парафії та Свято-Миколаївської церкви.

Про козацьке коріння Мариуполя. Частина 3. Яким було селище Кальміуська паланка , фото-7

По-друге, відомо декілька справ, пов'язаних із Кальміусом, що розглядалися найвищим державним органом Російської імперії - Правительствующим Сенатом.

По-третє, Кальміус неодноразово потрапляв у поле зору Кирила Розумовського, останнього гетьмана України та київського генерал-губернатора.

Кирило Розумовський - останній гетьман України. Портрет роботи Луї Токке.

Про козацьке коріння Мариуполя. Частина 3. Яким було селище Кальміуська паланка , фото-8

У зв'язку із ліквідацією імперським урядом Запорозької Січі (1775 р.) нищився й оригінальний устрій Війська Запорозького Низового, його землі перетворились на здобич петербурзької влади. Вони увійшли до складу Новоросійської та Азовської губерній. Водночас, російські урядовці проектували перетворення територіальних відомств паланок на повіти. У випадку із підвідомчою Кальміуській паланці територією було запроєктовано Кальміуський повіт у складі Азовської губернії. Імперські адміністратори здійснили переписи населення, загалом, та колишніх запорожців, зокрема. Вони доводять, що селище Кальміус не припинило свого існування. Так, за відомістю, підписаною ймовірно 1775 р. генерал-поручиком П. Текелієм, у Кальміусі на той час мешкали один козацький старшина, 311 - козаків та 23 - робітника.

При спробі створення імперської адміністративно-територіальної одиниці - Кальміуського повіту - його першим начальником було призначено запорозького старшину Якова (?) Бершадського. Найбільш імовірним місцем новопроголошеного повітового адміністративного центру був саме Кальміус.

Ще один перепис зафіксував імена та прізвища більшості козаків новостворених повітів, з-поміж інших, й Кальміуського. Цей облік відображено у «Списку Кальмиусского уезда казакам...», підписаному 13 січня 1776 р. земським комісаром Петром Горлинським. Перелік складався з 247 осіб. У ньому були зареєстровані місця баталій, де брали участь всі зазначені запорожці, у війні 1768 - 1774 рр. (здебільшого під Очаковом), а також перебування в полоні та поранення. Водночас цей перелік містив висновок про гідність колишніх запорожців отримувати платню та провіант за «службы свои в минувшую войну».

Таким було селище Кальміуська паланка (Кальміус) та підвідомча його старшині округа від виникнення до ліквідації Запорозької Січі та деякий час після її знищення.

- [Пожаловаться на это сообщение \(. /report.php?f=56&p=176315\).](#)
- [Цитата \(#postform\).](#)
- —

#1425 DSitni » 29.09.2023, 19:29

Про козацьке коріння Маріуполя. Частина 4. Початок імперського упорядкування теренів селища Кальміус та його околиць. Кальміуська слобода. Павловськ Спойлер

Про козацьке коріння Маріуполя. Друга частина статті доцентів кафедри історії та археології Маріупольського державного університету Вадима Коробки та Юлії Коробки, які наводять доводи та факти щодо справжньої дати заснування Маріуполя.

Перша частина тексту за посиланням. Друга частина тексту тут. Третя частина - тут.

За відомостями єпископа Феодосія (Макаревського), вірогідність яких не викликає сумніву, 1776 р. азовський губернатор Василь Чертков, оглядаючи наш край, знайшов тут «множество православного народу», кам'яну часовню та ієромонаха Межигірського монастиря. Під час цих оглядин жителі Кальміуса звернулися до начальника губернії з проханням повернути назад вивезене церковне начиння Свято-Миколаївської церкви, яке було необхідне для православного храму і здійснення богослужінь. Отримавши стосовно цієї справи детальне повідомлення від другого очільника Кальміуського повіту секунд-майора Горленського, Чертков звернувся до архієпископа Словенського та Херсонського з проханням дозволити перевезти з Кам'янки до Кальміуса Миколаївську церкву (вочевидь, малося на увазі церковне начиння).

Титулка книжки, укладеної Феодосієм Макаревським, в якій містяться відомості про кальміуську Свято-Миколаївську церкву та її останніх священиків.

Про козацьке коріння Маріуполя. Частина 4. Початок імперського упорядкування теренів селища Кальміус та його околиць. Кальміуська слобода..., фото-1
Спроби церковного начальства відрядити когось до Кальміуса для перевезення церкви та подальшого здійснення церковних відправ та обрядів на замовлення парафіян були безуспішними через віддаленість селища. Ймовірно адміністративні зусилля губернського та єпархіального керівництв не мали б позитивних наслідків, якщо б не знайшовся священик, що прагнув влаштуватися у вакантній парафії. Це був Іван Філіппов, якого за його власним проханням указом духовної консисторії Слов'янської єпархії (попередниця Катеринославської) від 31 травня 1777 р. призначили до Кальміуса для служби в місцевому храмі. Тим же самим указом вищезазначеному клірику було доручено перевезти в Кальміус з Кам'янки Миколаївську церкву. Ці єпархіальні приписи, безумовно, були реалізовані, й в Кальміусі за потребою місцевих жителів почала повноцінно діяти православна парафія.

По смерті Івана Філіппова настоятелем Свято-Миколаївської церкви 3 грудня 1779 р. було призначено у відповідності до його власного бажання та прохання протоієрея Романа Кошевського з Олександрівської фортеці.

Отже, як бачимо, селище Кальміус нікуди не зникло із ліквідацією Запорозької Січі та паланочного устрою території Вольностей Війська Запорозького Низового. Парафіяни кальміуського храму (часовні) клопоталися про повернення начиння

козацької Свято-Миколаївської церкви січових часів.

Оглядини Чертковим нашого краю 1776 р. мали наслідком те, що в губернській канцелярії Азовської губернії, за участі Черткова, проектувалося, з-поміж іншого, утворити Павлоградський повіт та збудувати місто Павлоград «на устьє реки Кальмиуса при Азовском море». На будівництво міста з державного кошторису виділялись кошти. Про існування тут селища Кальміус чомусь не згадувалось. Трохи пізніше з'явилися повідомлення про селище Кальміуська державна слобода, яке утворилося ніби з початком урядування Черткова.

Василь Чертков, губернатор Азовської губернії з 1775 по 1781 роки.

Про козацьке коріння Маріуполя. Частина 4. Початок імперського упорядкування теренів селища Кальміус та його околиць. Кальміуська слобода..., фото-2
Тут є потреба зробити невеликий неліричний відступ. Реальність катерининських часів була такою, що на всіх поверхах державної влади, починаючи з найвищого, урядовці робили повідомлення або звіти, в яких перебільшувався їх власний внесок у реалізацію імперської політики.

До речі, у переважній кількості документів, створених у канцелярії Азовської губернії, в яких містяться відомості про проектування міста на правому березі при гирлі Кальміуса та вже декларується його наявність, застосовується назва - Павлоград, рідше - Павловськ. Вже згадуваний єпископ Феодосій (Макаревський) увів до обігу одноманітну назву цього населеного пункту - Павловськ. Можна припустити, що єпископ-дослідник вдався до цього через прагнення оминати ймовірну плутанину з Павлоградом (сучасний райцентр Дніпропетровської області). Це місто розташоване у межиріччі річок Самара та Вовча. Його становлення відбулося наприкінці 1770-х - у першій половині 1780-х років. До офіційних маріупольських анналів увійшла назва Павловськ як історичного попередника Маріуполя.

Документи свідчать, що з 1778 р. азовська губернська канцелярія задекларувала наявність міста Павлограда (Павловська) на просторі в безпосередній близькості до місця, де на імперських картах 1768 - 1775 рр. позначалось знаходження Кальміуської паланки (Кальміуса). Зараз відомі щонайменше дві дрібномасштабні оглядові карти Азовської губернії 1778 р., на одній з яких позначено Павлоград та інший Павловськ. Швидше за все цими документами чиновництво, що було в орбіті владних повноважень генерал-губернатора Потьомкіна, мало відобразити успішне виконання освоєння (колонізацію) нових приєднаних до імперії територій. У Павловську Чертков здійснив закладку нового храму - Марії-Магдалининської церкви, - що мало б символізувати заснування міста. Документ, який відобразив цю подію не зберігся до нашого часу, але його зміст віддзеркалився в одному з краєзнавчих нарисів єпископа Феодосія (Макаревського), створеного в 1870-х роках. Завдяки цьому у нас є відомості про цей факт.

Відомості про Павловськ (Павлоград) із документів азовської губернської канцелярії дали підставу співробітниці Маріупольського краєзнавчого музею Рені Саєнко для визначення 1778 року - часом заснування Маріуполя (Жданова). До цього висновку офіційною датою початку Маріуполя вважався 1779 р. Умовиводи краєзнавиці були сформульовані 1977 р. та сприйняті тодішньою міською владою за чисту монету. Місцеві партійно-советські структури 1978 р. влаштували помпезне святкування 200-ліття міста. 1778 рік. - дотепер офіційно визнана «початкова дата» маріупольського міського літочислення. Правда, історикія, знаходячись під враженням відомостей про імперські містозасновницькі ініціативи, робила вигляд, що не помічає відомості про селище Кальміус із діючою Свято-Миколаївською церквою, про які йшлося вище.

Рена Саенко, науковий співробітник Маріупольського краєзнавчого музею, в якому пропрацювала в 1956 - 2006 рр.

Про козацьке коріння Маріуполя. Частина 4. Початок імперського упорядкування теренів селища Кальміус та його околиць. Кальміуська слобода..., фото-3

Про Кальміуську слободу. З перепису населення Азовської губернії, датованому квітнем 1779 р., дізнаємось про існування Кальміуської слободи та її населення, що складалося з 93-ох осіб, більшість з них були колишні запорозькі козаки та особи жіночої статі, вочевидь, їх дружини, - 77 (45+32). А решту - 16 осіб чоловічої та жіночої статі (13+3) - відомість позначила як людей «польської національності». Термін «слобода» мав засвідчити, що населення селища - особисто вільні люди, а не кріпаки. На наш погляд, колишня Кальміуська паланка (Кальміус) в імперській звітності отримала наймення державної слободи і тепер називалась «Кальміуською слободою». Центральним пунктом цього селища, за нашим міркуванням, була Свято-Миколаївська церква.

Державною слободою почали називати й селище колишніх запорозьких козаків, що розташовувалось на Білосарайській косі (півострові на узбережжі Азовського моря західніше р. Кальміус). За відомостями вищезгаданого перепису тут мешкали 31 колишній запорозький козак і 1 жінка та 9 осіб (чоловіків) «польской нации».

За відомостями вищезазначеного перепису 1779 р. з 75 жителів Павлограда (згадуваного вже нами тут як Павловськ) колишні запорозькі козаки та їх дружини склали переважну більшість - 57 (38+19) осіб, 5-ох (3+2) у цьому документі зараховано до «малороссийской нации» (українці, як правило в ті часи, з теренів Малоросійської губернії, спадкоємиці Гетьманщини), 8-ох (5+3) - до «великороссийской нации», 5-ох (4+1) - до «польской нации».

Водночас внаслідок перепису встановлювалась наявність у неофіційно визначеному Павлоградському повіті 374 працівники (+8 осіб жіночої статі), що не мали власного житла. В їх числі були 329 колишніх запорожців разом із дружинами (+6), людей «польської національності» - 42 особи чоловічої статі та 2 - жіночої, 2 євреї та 1 великоросіянин.

Поховання єпископа Феодосія (Макаревського) біля Спасо-Преображенського кафедрального собору, м. Дніпро.

Про козацьке коріння Маріуполя. Частина 4. Початок імперського упорядкування теренів селища Кальміус та його околиць. Кальміуська слобода..., фото-4

Загалом, за вищезазначеними відомостями можна припустити, що на теренах, виділених урядовцями під влаштування Маріуполя - поселення православних християн, що вийшли з Кримському ханату, - в різних місцях вже існували два селища. Це були Кальміуська слобода (Кальміус), вважаємо за ймовірне, - безпосереднє продовження козацької паланки та Павлоград (Павловськ) - паланочний пагон.

Відстань між Кальміусом та Павлоградом для пішохода не перевищувала, за нашими підрахунками, 2-ох км. Або міркуйте самі, яка відстань для йдучого пішки від району Гавані, де колись розташовувалась паланка, до перетину проспекту Миру з вул. Грецькою, де була перша церква в ім'я Марії-Магдалини, закладена Чертковим.

В обидвох селищах, та навколо їх (в задекларованому Павлоградському повіті) панівною за чисельністю спільнотою були колишні запорозькі козаки із дружинами. У цьому відображається континуїтет (безперервність та послідовність) розвитку Кальміуської паланки Запорозької Січі в постсічовий період. Білосарайська слобода (розташована на узбережжі Азовського моря на території півострова Білосарайська

коса) теж була втіленням господарського опанування краю запорожцями, спадщини Кальміуської паланки в цивілізаційному освоєнні краю.

Припускаємо, що зафіксовані у документах повідомлення про осіб «польської національності», віддзеркалюють наявність у цей час на теренах Надазов'я біглих українських селян з-під Речі Посполитої. Враховуючи всі ці обставини, можна дійти висновку, що представники різних станів українського етносу - колишні запорозькі козаки та українці з підросійської й підпольської частин України - були чисельно домінантною групою населення на теренах Павлоградського повіту, задекларованого Азовською губернською адміністрацією. Вони були представниками того етносу, через який у ХХ ст. утворилась держава Україна.

- [Пожаловаться на это сообщение \(.report.php?f=56&p=176317\).](#)
- [Цитата \(#postform\).](#)
- —

#1426 DSitni » 29.09.2023, 19:31

Про козацьке коріння Маріуполя. Частина 5. Зустріч православних християн з Кримського ханату та українців на теренах, де виріс

Маріуполь

Спойлер

Про козацьке коріння Маріуполя. П'ята частина статті доцентів кафедри історії та археології Маріупольського державного університету Вадима Коробки та Юлії Коробки, які наводять доводи та факти щодо справжньої дати заснування Маріуполя.

Перша частина тексту за посиланням. Друга частина тексту тут. Третя частина - тут. Четверта - за цим посиланням.

...Тим часом, з 1778 р., християни-піддані Кримського ханату, охоплені, з-поміж іншого, небезпідставними побоюваннями татарського гніву, в якості вимушених переселенців, розділених на чисельно нерівні групи за конфесійною приналежністю (православні, вірмено-григоріани та римо-католики), залишили свою батьківщину.

Все це здійснювалось за задумом вищих владних кіл Російської імперії й за рахунок її кошторису. Потрапивши в межі її державної території, переселенці були проголошені підданими Катерини II. У відповідності до жалуваних грамот імператорки (законодавчих актів) від 1779 р. кожна конфесійна група отримала однотипні привілеї та різні місцевості для осідання. Православним, переселення яких очолював митрополит Ігнатій, дісталась територія, що прилягала до північного узбережжя Азовського моря, яка нещодавно знаходилась у відомстві Кальміуської паланки. Саме на цій місцевості на певний час зосередилась увага осіб з вищих поверхів імперської влади в Санкт-Петербурзі. Виведена з Кримського ханату православна, поліетнічна, щонайменше двомовна громада, пізніше в імперському законодавстві отримала назву - «маріупольські греки».

«Жалованная грамота христіанам греческого закона, вышедшим из Крыма в Азовскую губернию на поселение» від 21 травня 1779 р. Законодавчий акт Російської імперії. Фрагмент. Цей документ часто помилково називають «Жалованная грамота об устройстве христіан-греков, выведенных из Крыма».

Про козацьке коріння Маріуполя. Частина 5. Зустріч православних християн з Кримського ханату та українців на теренах, де виріс Маріуполь, фото-1
Поки переселенці з ханату рухались на обіцяні землі, імператорський намісник Потьомкін 29 вересня 1779 р. видав ордер (наказ) губернатору Черткову, в якому йшлося про місто Маріуполь, що потрібно було «збудувати» для нових підданих «на

березі Азовського моря при гирлі річки Кальміус». Інакше кажучи, новий населений пункт мав постати на старому місці осілого життя людей, охопивши селище Кальміус та недавно задекларований заснованим Павловськ (Павлоград). За змістом ордеру у Маріуполі передбачалось виключне проживання православних переселенців з Кримського ханату. Жителі ж попереднього часу мали перейти на нове місце помешкання, в інші міста Азовської губернії. За потьомкінським наказом планувалася викуп їх осель та церкви за казньонний кошт.

Григорій Потьомкін. Портрет кін. XVIII ст.

Про козацьке коріння Маріуполя. Частина 5. Зустріч православних християн з Кримського ханату та українців на теренах, де виріс Маріуполь, фото-2
Зазначимо тут неправомірну розбіжність наказу Потьомкіна з настановами імператрки стосовно влаштування міського життя на теренах, які мали бути заселеними православними переселенцями з ханату. За літерою та духом вже згадуваної Жалуваної грамоти, «християнам грецького закону» (православним) від 1779 р. не передбачалось жодної виключності для переселенців в міських умовах, де мали втілюватися найвигідніші для торгівлі обставини. Саме їх обмежував ордер Потьомкіна, визначаючи відособленість нової міської громади та виселення жителів Кальміуса й Павловська, що зумовлювало загальмований подальший розвиток новоствореного Маріуполя. Припис всесильного царського фаворита ніким не заперечувався, але й не виконувався стовідсотково.

Якраз із цими, не зафіксованими законом, удаваними привілеями судилося 1780 р. зіштовхнутися протоієрею Роману Кошевському разом зі своїми прихожанами на кальміуських парафіяльних теренах.

26 липня 1780 р. завершилося переселення тієї групи православних переселенців з Кримського ханату, яким було виділено місце для міського поселення. Зазначена дата стала першим днем їх перебування на теренах, де постало наше місто. За відомостями архієпископа Гавриїла (Розанова): «...Митрополитъ Игнатій Готѣйскій и Кафійскій, отобрал, со всею утварью, Свято-Николаевскую походную Калміусскую церковь и устранивъ отъ оной тамошняго протопопа Романа Кошевскаго, определил къ ней для священнослуженія своихъ Греческих священниковъ».

Митрополит Ігнатій

Про козацьке коріння Маріуполя. Частина 5. Зустріч православних християн з Кримського ханату та українців на теренах, де виріс Маріуполь, фото-3
Вочевидь, церкву в місцевих жителів духовне начальство переселенців насильно відняло в перший же день перебування їх на теренах, де судилося вирости Маріуполю. Наступного дня, тобто 27 липня, з Кальміусу (Кальміуської слободи) духовному начальству було відправлено скаргу, укладену, ймовірно, протоієреєм Романом Кошевським. Клірик намагався оскаржити дії новоприбулих.

Той самий факт, що засвідчував припинення кальміуського церковного життя, зафіксовано й Феодосієм (Макаревським). «...Отобрали у Кошевского церковь его», - зазначив єпископ-краєзнавець. За його відомостями спочатку митрополит Ігнатій для своєї пастви «совершал богослуженія и священнодѣйствія в Калміусском свято-Николаевском храмѣ».

Відомості дійшли до чинного тоді правлячого архієрея Слов'янської і Херсонської єпархії архієпископа Никифора (Феотоки), у складі єпархії якого була Кальміуська парафія. Такий незрозумілий архієрею хід справ викликав у нього принаймні запитання, що вимагало пояснень. Ситуацію було розв'язано завдяки діловому листуванню архієпископа Никифора з губернатором Чертковим, який як досвідчений

бюрократ, запевнив главу єпархії, що кальміуські парафіяни не постраждають, а зможуть задовольняти свої релігійні потреби на іншому місці. Водночас митрополит Ігнатій письмово пояснював архієпископу Никифору, що Кальміуську церкву він взяв у своє відомство з дозволу Потьомкіна. І перше, і друге пояснення, на наш погляд, були схожі на певне навмисне ухилення від істини. Зрештою, церковне начиння кальміуської церкви (антимінс, ризи, книги, іконостас та ікони) було перенесено в новостворений Павлоград.

Архієпископ Слов'янський та Херсонський Никифор (Феотокі) (1779 - 1786 рр.)

Про козацьке коріння Маріуполя. Частина 5. Зустріч православних християн з Кримського ханату та українців на теренах, де виріс Маріуполь, фото-4
Якийсь час жителі Кальміуса та Павловська жили поруч із переселенцями з Кримського ханату, але зрештою вимушені були залишити свої житла й переселитися в інші місця, утім, не всі. Уважне вивчення документальних матеріалів дає підстави стверджувати, що межі прибулих із кримського ханату православних християн жителів Маріуполя залишились мешканці ще паланочних часів та недовговічного Кальміуського повіту, які не могли залишити свій налагоджений «бізнес». Вони прагнули мати свій храм із зрозумілою мовою богослужіння й досягли своєї мети.

Але це зовсім інша історія, яку ми обіцяємо у подальшому розповіді.

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176318\)](#)
- [Цитата \(#postform\)](#)
- —

#1427 DSitni » 29.09.2023, 19:46

Про козацьке коріння Маріуполя. Частина 6. Яку ж спадщину від селища Кальміуська паланка (Кальміус) отримав Маріуполь Спойлер

Про козацьке коріння Маріуполя. Шоста частина статті доцентів кафедри історії та археології Маріупольського державного університету Вадима Коробки та Юлії Коробки, які наводять доводи та факти щодо справжньої дати заснування Маріуполя.

Перша частина тексту за посиланням. Друга частина тексту тут. Третя частина - тут. Четверта - за цим посиланням. П'ята частина дослідження тут.

Історичні джерела свідчать, що у 1740-х рр. запорізькі козаки почали системне, осіле господарське освоєння узбережжя Азовського моря. Завдяки цьому встановлювалися господарські (торговельні) зв'язки Надазов'я з українськими землями, імперським простором та закордоном. Селище Кальміуська паланка була зародком торговельно-транспортного хабу (вузла), повноцінне становлення якого відбулося вже в межах Маріуполя протягом майже всього XIX ст.

Наступність із козацьким періодом (особливо на початку опанування краєм переселенцями з Кримського ханату) полягала в безперервній наявності українського етнічного компонента у розвитку продуктивних сил краю. Так, внаслідок неприхильності «маріупольських греків» до рибальства «одними тільки малоросіянами лов производится» .

Українське козацтво започаткувало те, що у нашому краї триває до сьогодні - безперервну традицію розвитку продуктивних сил. У той час, насамперед, до них відносились знаряддя для рибальського промислу - судна, човни, риболовецькі снасті, а також люди, здатні до праці, які мали певні навички й знання

судноплавства, рибальства, обробки та зберігання риби, ікри та інших рибопродуктів.

Місто Маріуполь влаштувалося не на порожньому місці. Від історичних попередників залишилась матеріальна спадщина, ймовірно, до 9% початкової потреби в житлових приміщеннях. У тогочасному звіті зазначалось: «...Куплено у прежде живших там малороссиян пятьдесят пять [55] домиков».

Українська складова Маріуполя (етнічна, мовна, побутової культури та інтелігентське середовище від 1870-х років) є неодмінним компонентом його міської історії від Кальміуської паланки до сьогодення.

Імперське законодавство вимагало створення креслень планів міст, що відображали б реальні та запроєктовані об'єкти міської забудови. На всіх зараз відомих, опублікованих у мережі, планах Маріуполя 80 - 90-х рр. XVIII ст. зображено зовсім порожньою ту місцину, де колись розташовувалось селище Кальміуська паланка (Кальміус) - територія між правим берегом гирла річки Кальміус, узбережжям Азовського моря та озером Домаха.

Проект розбудови Маріуполя 1784 р.

Про козацьке коріння Маріуполя. Частина 6. Яку ж спадщину від селища Кальміуська паланка (Кальміус) отримав Маріуполь, фото-1

Зображення пустиря на місці, де було селище Кальміус на проектах міської забудови Маріуполя 80-х - 90-х рр., XVIII ст., звичайно, можна пояснити тим, що його залишили жителі - колишні козаки, сімейні та одинаки. Дійсно, таке було. Дехто в краєзнавчих публіках використовує ці факти для заперечення наступності між селищем Кальміуська паланка (Кальміус), з одного боку, а з іншого - Маріуполем.

Утім, такі умовиводи спростовуються низкою міркувань та фактів. По-перше, картографічні матеріали не можуть слугувати вичерпним джерелом відомостей. Вочевидь, вони уклались в губернській канцелярії, у відриві від місцевих реалій.

По-друге, недосконалість креслень міської забудови Маріуполя 80-х - 90 х рр. XVIII ст. підтверджується великою хибою - неправильним позначенням гирла р. Кальміус - того місця, де він впадає в Азовське море. Ця помилка крокувала з одного плану Маріуполя в інший, від 1782 р. до 1799 р., більше 10 разів. Зрозуміло, що перше креслення слугувало зразком другому й так далі. Ясно те, що робилось воно за сотні верст від натури, як і наступні. Справа в тім, що в уряді імперії руки не доходили до впорядкування судноплавства у цій місцевості, а місцевого самоврядування фактично не існувало, тож не брались до уваги реалії та приватні ініціативи.

По-третє, саме приватна ініціатива розквітала тут із часів заснування селища Кальміуська паланка (Кальміус). Гирло річки Кальміус було своєрідною мілководною затокою Азовського моря. На цьому місці була база для стоянки (гавань) козацької видобувної «флотилії». Тут безперервно, саме з часів паланки, до нашого часу функціонували пункти для причалювання й розвантаження з суден (здебільшого риби). Тут же відбувалось навантаження на засоби тогочасного водного транспорту рибальського знаряддя, ймовірно, солі, харчу та горілки для рибарів. Є поки що поодинокі свідчення вивезення звідси за кордон імперії зерна ще в паланочні часи.

У часи паланки на узбережжі гирла р. Кальміус не були обладнані спеціальні причальні споруди для маленьких козацьких суден. Зараз немає відповіді на питання про наявність протягом останньої чверті XVIII ст., у постпаланочні, маріупольські часи, спеціально обладнаного причалу, складських приміщень. Але судна не припиняли відчалювати з метою рибного промислу та його матеріального

забезпечення, не зупинялось, а збільшувалось завезення сюди видобутої риби.

«Главный внутренний торг в Мариуполе есть рыбной», - стверджував Таганрозький градоначальник барон Балтазар Кампенгаузен у звітності за 1807 р. в міністерство внутрішніх справ (з цього року наше місто потрапило в адміністративне підпорядкування Таганрозького градоначальства).

Бальтазар фон Кампенгаузен - таганрозький градоначальник (1805 - 1809 рр.)

Про козацьке коріння Маріуполя. Частина 6. Яку ж спадщину від селища Кальміуська паланка (Кальміус) отримав Маріуполь, фото-2

За відомостями іншого таганрозького градоначальника, генерал-майора Петра Папкова, які були опубліковані Оленою Дружиніною, визнаним фахівцем з історії Південної України, риба та рибні продукти у великій кількості доставлялися з різних місць азовського узбережжя до Маріупольської пристані. З цією метою використовувалися спеціальні човни (мовою документа - «лотки»), що піднімали по 3-5 тис. пудів вантажу (1810 р. таких човнів було до 70, причому кожен робив по 3-4 ходки). Суходолом до Маріуполя приходило за рибою та рибними продуктами до 10 тис. фур. На нашу думку, це були чумацькі мажі. Є й інші подібні відомості, вочевидь, за інший рік. У них йдеться, зокрема, про приїзд у Маріуполь до 13 тис. чумаків (мовою документів - «фурщиків»), які вивозили виловлену рибу на продаж у малоросійські губернії.

Петро Папков - генерал-майор, таганрозький градоначальник (1810 - 1821 рр.) .

Про козацьке коріння Маріуполя. Частина 6. Яку ж спадщину від селища Кальміуська паланка (Кальміус) отримав Маріуполь, фото-3

Кількість суден, маж (фур) та чумаків взята не зі стелі. У місті вівся їх облік, стягувались відповідні міські збори: з приходящих суден по 2 рублі, з маж (фур) по 10 копійок. За нашими підрахунками в Маріуполі, як центрі рибної торгівлі, в першому десятилітті XIX ст. щороку відбувалась продаж-купівля від 6,4 до 22,4 тис. т риби. Надходження від риботоргівлі, зборів з рибних ловів на теренах міської громади могли скласти 80 і більше відсотків доходів дуже скромного тоді маріупольського бюджету. У такий спосіб відгукувався паланочний спадок.

Чумаки, 1804 р. Крістіан Готфрід Гайнріх Гайслер - німецький малювальник, гравер на міді

Про козацьке коріння Маріуполя. Частина 6. Яку ж спадщину від селища Кальміуська паланка (Кальміус) отримав Маріуполь, фото-4

Результати ділової активності та перспективи розвитку були помічені імперською адміністрацією. 1799 р. світ побачив законодавчий акт, що декларував створення в Маріуполі відпускнуої митної застави. Це знаменувало початок вивозу за кордон хліба. Кальміуська гавань перетворилась на порт, який відіграв чималу роль у експорті пшениці в XIX ст.

Непересічне значення на теренах Вольностей Війська Запорозького Низового мали справи душпастирської опіки про козаків та наймитів паланки, її околиць й задоволення їх релігійних потреб. Неодноразові згадки про наявність у Кальміусі православного храму свідчать, що тут священник та миряни складали церковну громаду - парафію. Беззаперечним фактом є й те, що вона перебувала в складі єпархії Київського митрополита. Чи не першим православним храмом на тернах, де виріс Маріуполь, була ця козацька Свято-Миколаївська церква? Думаємо це питання риторичне, тобто містить у собі ствердну відповідь. Це факт цивілізаційного значення. Переселенні з Кримського ханату православні християни потрапили у споріднене у цивілізаційному плані людське оточення, що полегшувало їх адаптацію.

Певне значення мало те, що вони користувались спочатку храмом цілком, а після вивезення церковного начиння його приміщенням.

Сміємо припустити, що листи з Кальміусу, адресовані в Кіш (уряд Січі), були першими текстами, написаними в нашій місцевості із застосуванням кириличної абетки. Із Кальміуською паланкою щонайменше можна пов'язувати перше службове листування, яке велось на теренах мариупольського Надазов'я, що репрезентує Кальміуську паланку (Кальміус) як частину налагодженого адміністративного організму.

Враховуючи те, що наприкінці XVII ст. Південь України як частина Османської імперії був у сфері ісламської цивілізації, просування українського козацтва на терени гирла Кальміуса та узбережжя Азовського моря вперше презентувало тут сталий осілій та християнський світ (цивілізацію).

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176325\).](#)
- [Цитата \(#postform\).](#)
- —

#1428 L.V. » 30.09.2023, 03:38

Уважаемый DSitni, спасибо! Вечером посмотрю.

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176334\).](#)
- [Цитата \(#postform\).](#)
- —

#1429 L.V. » 30.09.2023, 15:35

Посмотрел. Не смотря на проукраинские закидоны, в целом статья скорее понравилась, довольно крепенькая. Аргументация в первых пяти частях в основном знакомая (понятно, откуда взята). Только в 6-й части Коробка использует в основном оригинальную аргументацию, это уже ближе к его "основной" теме изучения. А так - в статье есть некоторые небольшие шероховатости, но не настолько серьезные, чтобы за них бить. Вот его решение по расположению Кальмиусской слободы Чертковских времен и Николаевской церкви в ней - не убедило, очень спорно. Но так как я и сам пока точно не знаю, где именно они находились, то не буду придирастом. Хотя, некоторые новые документы, найденные уважаемым Henrirees, похоже все-таки могут поставить точку в спорах о месте расположения свято-Николаевской церкви и ее внешнем виде... Также не показалась убедительной и попытка Коробки доказать, что украинское поселение на месте "Биржи" продолжало здесь оставаться и после прихода греков, а карты просто врут. Вот, например, [план мариупольской пристани 1810 года](https://papacoma.narod.ru/maps/kalmius_1810.htm) (https://papacoma.narod.ru/maps/kalmius_1810.htm). И где там это селение?? Не было его тогда там. Для сезонного лова рыбы устройство постоянных поселков рыбаков не является особо необходимым делом, зачастую наемные рыбаки обходились и без них, устраивали себе просто шалаши рядом с рыбными заводами.

Так что в целом - для проукраинской историографии Мариупольщины - данная статья делает большой шаг вперед. Респект уважаемому Коробке и так держать! Тоже нужное дело делает.

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176335\).](#)
- [Цитата \(#postform\).](#)
- 1

#1430 L.V. » 30.09.2023, 16:28

На правах фельетона.

Учасники зустрічі заявили про прагнення встановлення історичної справедливості щодо заснування міста Маріуполя у X-XII ст.

Есть у меня некоторые подозрения насчет этих "учасників зустрічі" со стороны официальных украинских историков, которые предлагали основание Мариуполя опустить до X - XII веков. Что это могут быть те же самые му... мудрые орлы, которые в 2014 году пропихнули решение горсовета об основании города Запорожье в 952 (!) году. Что-то не то вычитав в трактате "об управлении империей" Константина Багрянородного.

Просто пытаюсь проанализировать, ЧТО они могли такое проанализировать, чтобы и по нашему городу к таким датировкам прийти? Про то, что они при этом курили - лучше промолчу. Единственное хоть какое-то рациональное объяснение вижу, что они при поступлении запроса от Бойченко про Мариуполь лихорадочно полезли в Интернет чтобы хоть что-то почитать про наш город. И попали на работы нашего Н.Г. Руденко. Он, правда, считал первопоселением хазарскую Домаху IX века - а такую дату современным украинским историкам предлагать было

как-то совсем не комильфо (хотя Зеленскому, наверное, она бы понравилась 😊). Пришлось им искать у Руденко дальше. А у него еще есть рассказ, как князь Святослав, победив хазар, возвращался с дружиной вверх по Кальмиусу и имел остановку и перекус в его устье. О! То, что надо - записываем X век. Так, читают они дальше книжку про "Приазовье - колыбель казачества". Руденко считал, что в Приазовье находилась страна Бродния, а на месте Мариуполя - ее столица Адомахия, по крайней мере до битвы на Калке. Тоже - то, что нужно. Примерно X - XIII век. Но XIII век - это уже всякие монголы, тоже как-то не комильфо, тоже вычеркиваем. И что у них в сухом остатке осталось? - X - XII века. Каковую датировку они и вынесли на блюдечке с голубой каемочкой Бойченко. Не, ну а чё такого? 😊

Ну а то, что они потом на 1611 год переключились - это они уже на творчество другого нашего краеведа - Д. Грушевского - перешли.

Вангую, что следующим логичным шагом с их стороны станет знакомство с работами днепропетровского историка Ивана Стороженко с его реконструированным "Универсалом" Богдана Хмельницкого о плановом создании в 1650-х годах запорожских паланок, в том числе и Кальмиусской. 😊

И недаром уважаемый Коробка громко просит их: "Астанави-и-итесь!!!". Только вот есть подозрения, что и его не услышат... 🙄

Поэтому выкладка работ типа Руденко, Грушевского и т.п. - это не ошибка с нашей стороны (как полагал уважаемый DSitni), а тщательно продуманный стратегический ход, нацеленный на окончательное запутывание и дискредитацию современных украинских историков. С чем они,

впрочем, вполне успешно справляются и без нашей помощи. За что и выпьем! 🍻🍻

Последний раз редактировалось [L.V. \(./memberlist.php?mode=viewprofile&u=93\)](#)
01.10.2023, 02:42, всего редактировалось 1 раз.

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176348\)](#).
- [Цитата \(#postform\)](#).
- —

#1431 DSitni » 30.09.2023, 20:58

L.V. писал(а):

творчество другого нашего краеведа - Д. Грушевского

Вангую, что следующим логичным шагом с их стороны станет знакомство с работами днепропетровского историка Ивана Грушевского

А также -

Михайл Сергеевич Грушевский... — украинский историк, общественный и политический деятель, революционер

.

Такое количество историков Грушевских, шо аж...

.

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176350\)](#)
- [Цитата \(#postform\)](#)
- —

#1432 L.V. » 01.10.2023, 02:43

Уп! Спасибо за подсказку. Конечно же, в Днепропетровске - Иван Сторожено. Исправил описку в сообщении.

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176367\)](#)
- [Цитата \(#postform\)](#)
- —

#1433 DSitni » 01.10.2023, 12:42

L.V. писал(а):

. Хотя, некоторые новые документы, найденные уважаемым Henrigees, похоже все-таки могут поставить точку в спорах о месте расположения свято-Николаевской церкви и ее внешнем виде...

.

Вот из новой группы Коробки на ФБ...

.

Мариупольське історико-просвітницьке товариство «Кальміус».

Вадим Коробка · 12 ч. ·

265 року тому. В день свята Покрови Пресвятої Богородиці, 1 жовтня 1758 р., в селищі Кальміуська паланка в Свято-Миколаївській церкві відбувалась Служба Божа за присутності старшини та багатьох козаків Війська Запорозького Низового. Про це ми дізнаємось з «покорного рапорта» полковника Кальміуської паланки Андрія Вербицького кошовому отаману Григорію Федорову.

Паланка («офіс» полковника в «полисадником огражденном дворе») та селище Кальміус навколо неї були влаштовані біля самого гирла річки Кальміус при впадінні її в Азовське море, тобто на території, з якої виріс сучасний Мариуполь.

Східна частина володінь Запорозької Січі - Вольностей Війська Запорозького Низового - в козацьких документах називалась «відомство полковника Кальміуської паланки» (між річками Вовчою, Кальміусом та Азовським морем). Із зруйнуванням Січі (1775 р.) в канцеляріях імперської адміністрації слово паланка приклеїлось до території, які за часів Січі були у відомстві полковника Кальміуського.

Головним в рапорті була доповідь Андрія Вербицького кошовому про те, що козакам паланки оголошено наказ Кошу щодо розшуку і затримання дезертирів. Але це зараз не має значення. Вказівка дати «1758 году, октября 1-го дня» та місця «Калмиусь», назви селища, завершували собою документ. Селище Кальміус - попередник Мариуполя. З моменту виникнення Кальміуса (1746 р.) історія селища, з якого зародився Мариуполь не переривалась. Повторюю - не переривалась.

(<https://postimages.org/>).

Изображение (<https://postimages.org/>).

Изображение (<https://postimages.org/>).

- [Пожаловаться на это сообщение](#) (./report.php?f=56&p=176368).
- [Цитата](#) (#postform).
- —

#1434 DSitni » 01.10.2023, 12:46

L.V. писал(а):

Также не показалась убедительной и попытка Коробки доказать, что украинское поселение на месте "Биржи" продолжало здесь оставаться и после прихода греков, а карты просто врут. Вот, например, [план мариупольской пристани 1810 года](#). И где [там это селение??](#) Не было его тогда там.

Просто из любопытства - эти коморки (f-f) - не могут быть остатками бывшего там ранее поселения кОзаков ?

- [Пожаловаться на это сообщение](#) (./report.php?f=56&p=176369).

- [Цитата \(#postform\)](#).

- —

#1435 L.V. » 01.10.2023, 12:47

В копилку фактов о хозяйственных походах украинцев в татарское Северное Приазовье в конце XVII века. Насколько помню, до того у меня в копилке самым ранним был 1695 год, и там я писал, что ощущается, что это была уже сложившаяся практика, не новшество. Ниже привожу фрагмент ответа гетмана Мазепы запорожцам от мая 1691 года:

<...> А що пишете о людяхъ в Міюсь и в Калміюсь, в неволю бесурманскую забраныхъ, наводячи в той мѣрѣ вину на Радича, посланого нашего, ижъ будто онъ розголосиль миръ быти з татарами и в надѣю миру, тыи люди на добычи рыбный в тыи далекіе рѣчки пойти поважилися, теды либо люде украинные и кажють [и кожного? - LV] року туда в Міюсь и в Калміюсь и в Барда то для соли, то для рыбы, такъ якъ и в иншіе рѣчки, и на семъ и на томъ боку Днѣпра будучи, ходити отважилися, однакъ если то черезъ поголоску мира (яко в.[аша] м.[илость] пишете) тая шкода на людей оныхъ бѣдныхъ нанеслася, теди нехай самъ Господь Богъ и домстигъ той упадокъ на того головѣ, хто тую поголоску межи народъ и межи васъ унесль, и нехай всѣ тихъ в неволю забраныхъ людей осыротѣлыи жоны и дѣти плачуть, абы того фалшивого проповѣдника не минула погибель, а мы Радичеви, яко о миру трактовати, такъ и поголоски такое чинити не злецали и не отдѣлаемся, абы тое з устъ его вишло и о вшемъ всѣмъ приказовалисмо, абы до военного походу во всѣхъ полкахъ готовилися, а в далекіе мѣстца для добычей ити не смѣли, яко теды есть наша неусипнаи горливість [годливість? - LV] старатися о цѣлость людей христіанскихъ и сего на преречоныхъ людяхъ збувшогося упадку сердечнымъ болемъ велми жалуюмъ.

Такъ годялося вашимъ писарамъ перестати писати до насъ таковыми досадными и гризливими словами и соромцы уже имъ не такіе хулныи рѣчы пера простирати; якій то доводъ по перестаня и встриманьяся отъ оныхъ впередъ сподѣваючися, зычимъ вамъ всѣмъ братьяи нашей доброго здоровья и щасливого поведенія в премногіе лѣта заживати. 3 Батурина мая 13, 1691 року. <...>

Эварницкий, Источники..., 1908, т.1, с.313

Текст из-за полонизмов воспринимается несколько тяжеловато, но продрагаться можно. К тому же Яворницкий несколько подробней описал эти события в своей книге "История запорожских казаков" (Том 3, Военные походы запорожцев. 1686-1734. Глава 5, с.181 - 193).

В середине 1691 года посланник Мазепы - Пантелеймон Радич, по пути в Крым, заехал в Запорожскую Сечь. Официальной целью его посылки в Крым декларировались переговоры о взаимном размене пленников.

Войско тогда сильно бурлило и колебалось, чему было тогда много причин, в том числе и печальноизвестный Петрик там воду мутит. К тому же, войско Запорожское было недовольно тем, что их ранее "заставили" разорвать мир с крымскими татарами. В общем, посланника гетмана встретили очень неласково (чуть не прибили) и даже не хотели поначалу вовсе пускать в Крым. В конечном итоге, все-таки пропустили. Но ему так в Сечи не понравилось, что на обратном пути он предпочел ее объехать по большому кругу.

Неизвестно, как там точно происходили переговоры с Радичем в Сечи, и что конкретно он сказал запорожцам. Но, со ссылкой на Радича, прошел слух, что тот поехал в Крым договариваться насчет мира (чего ему Мазепа точно не поручал!). И вот, понадеявшись на этот слух, какие-то отчаянные люди отправились на рыбные ловли на Миус и Кальмиус. Кто там конкретно пошел - из этого источника не видно. Судя по упоминанию "жен и детей" - в основном пошли хозяйственники из Малороссии. Ну и, вероятно, и запорожцы тоже там

поучаствовали. А отправились, они, скорей всего в начале весны - в марте или начале апреля. Но когда о приходе этих групп малороссиян в Северное Приазовье узнали тамошние подданные Оттоманской Порты - они очень обрадовались и тут же захватили их в полон. О мире-то никто не договаривался, война продолжалась...

В начале мая 1691 года Кош отправил гетману очередное письмо со своими укорами, в том числе и по поводу плененных на Миусе и Кальмиусе рыболовов. Дескать, это Радич виноват, что пообещал запорожцам заключение мира с татарами...

И процитированный выше текст - это как раз фрагмент ответа Мазепы от 17 мая на эти претензии запорожцев. К тому времени Радич из Крыма еще не вернулся. И, естественно, Мазепа не мог проверить, что именно его посланник наговорил запорожцам. Поэтому писал он довольно осторожно. Переводя на современный язык, гетман пишет, что эти "украинные" люди и так ежегодно *"туда в Миус, и в Калмиус, и в Барда - то для соли, то для рыбы, так и в иные речки и на сем, и на том боку Днепра будучие"* ходить отваживаются. Но что если в данном случае эта беда людям действительно случилась из-за ложного слуха о мире (как пишет кошевой атаман), тогда пусть Бог сам отомстит тому, *"кто тую поголоску межю народ и межю вас унесл"*. И пусть осиротелые жены и дети попавших в неволю людей плачут (вероятно - и молятся Богу), *"абы того фалшивого проповедника не минула погибель"*. И что сам Мазепа Радичу не поручал ни о мире договариваться, ни объявления такие делать. И наоборот, гетман приказывал всем, чтобы во всех малороссийских полках готовились к военному походу, *"а в далекие местца для добычей ити не смели"*. И что ему, гетману, неусыпная обязанность стараться о "целости" христианских людей и у него болит сердце за этих пострадавших людей.

То есть, даже из этого краткого отрывка мы видим, что к этому времени система хозяйственных связей Малороссии и запорожцев с Северным Приазовьем (Миус, Кальмиус, Берда), а также и с другими полевыми речками по обеим сторонам Днепра уже была неплохо налажена. Но она была возможна только при условии мирных лет с Крымом. Да и то, как показывают другие документы, даже в мирное время такие предприятия в татарских степях были очень опасны. Это как русская (или, в данном случае, украинская) рулетка.

- [Пожаловаться на это сообщение \(. /report.php?f=56&p=176370\)](#).
- [Цитата \(#postform\)](#).
- —

#1436 L.V. » 01.10.2023, 13:03

DSitni nusal(a):

Вот из новой группы Коробки на ФБ...

.

Мариупольське історико-просвітницьке товариство «Кальміус».

Вадим Коробка · 12 ч. ·

265 року тому. В день свята Покрови Пресвятої Богородиці, 1 жовтня 1758 р., в селищі Кальміуська паланка в Свято-Миколаївській церкві відбувалась Служба Божа за присутності старшини та багатьох козаків Війська Запорозького Низового. Про це ми дізнаємось з «покорного рапорта» полковника Кальміуської паланки Андрія Вербицького кошовому отаману Григорію Федорову.

Паланка («офіс» полковника в «полисадником огражденном дворе») та селище Кальміус навколо неї були влаштовані біля самого гирла річки Кальміус при впадінні її в Азовське море, тобто на території, з якої виріс сучасний Мариуполь.

Східна частина володінь Запорозької Січі - Вольностей Війська Запорозького Низового - в козацьких документах називалась «відомство полковника Кальміуської паланки» (між річками Вовчою, Кальміусом та Азовським морем). Із зруйнування Січі (1775 р.) в канцеляріях імперської адміністрації слово паланка приклеїлось до території, які за часів Січі були у відомстві полковника Кальміуського.

Головним в рапорті була доповідь Андрія Вербицького кошовому про те, що козакам паланки оголошено наказ Кошу щодо розшуку і затримання дезертирів. Але це зараз не має значення. Вказівка дати «1758 году, октября 1-го дня» та місця «Калмиусь»,

назви селища, завершували собою документ. Селище Кальміус - попередник Маріуполя. З моменту виникнення Кальміуса (1746 р.) історія селища, з якого зародився Маріуполь не переривалась. Повторюю - не переривалась.

Не совсем понял, почему Коробка пришел в такую ажитацию именно от этого документа 1758

года? Есть и более ранние письма с адресом "Калмиус". 🤔 Да и 1746 год он несколько скоропалительно привязал. В этом году лишь произошел окончательный переход сюда функций главного "райцентра" в связи с разгоном донцами Еланчикской паланки. Я думаю, там еще несколько лет можно удревнить.

И как бы Коробка не "півторював", разрывы - и временные, и этнические - в этой истории таки наличествуют. Но пока не будет окончательно решена история Кальмиусской слободы Чертковских времен - где именно она располагалась и во что влилась - говорить об этом преждевременно. Так как слишком много возможных вариантов вырисовывается. Свой вариант ее расположения Коробка подтвердить убедительной аргументацией пока не смог.

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176371\)](#).
- [Цитата \(#postform\)](#).
- —

#1437 L.V. » 01.10.2023, 13:08

DSitni nusal(a):

Просто из любопытства - эти коморки (f-f) - не могут быть остатками бывшего там ранее поселения кОзакв ?

Не, не думаю. Каморки, в переводе, это даже не чуланы, а чуланчики. Для хат это несколько маловато. К тому же они выстроены в четкую линию вдоль гавани. В самопальной рыбацье слободке они бы были раскиданы как Бог на душу положил.

Да ну, хрень это. Если бы там рыбацкий поселочек все эти годы был, местные горожане это бы запомнили. И в документах это хоть как-то бы отразилось. Хотя бы в виде докладов о происшествиях.

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176519\)](#).
- [Цитата \(#postform\)](#).
- —

#1438 L.V. » 08.10.2023, 14:27

Для информации. Может эта информация кому-нибудь тоже пригодится.

Узнал, что еще в июле, оказывается, вышла монография аксайского историка Петра Авакова "«АЗОВСКИЙ ПРОЕКТ» ПЕТРА I: Северо-Восточное Приазовье во внешней и внутренней политике России конца XVII - начала XVIII века" (<https://iriran.ru/sites/default/files/Страницы%20из%20Азовский%20проект.pdf>). Давно и хорошо знаю этого историка, он не раз помогал ценной информацией. Великолепный знаток архивных документов по тому региону. В общем, еще не читал, но книга явно будет ОЧЕНЬ ценной для тех, кто работает по этому периоду и региону. 🤔

Пока еще продается Озоне, Авито, Алиб и др. площадках. Но дорогая, около 2 тыс. руб., плюс-минус. 🤔

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176520\)](#).
- [Цитата \(#postform\)](#).
- —

#1439 DSitni » 08.10.2023, 14:56

L.V. писал(а):

Пока еще продается Озоне, Авито, Алиб и др. площадках. Но дорогая, около 2 тыс. руб., плюс-минус.

Исследование выполнено и издание осуществлено при финансовой поддержке РФФИ в рамках научного проекта № 20-09-42049, не подлежит продаже.

Упс ! Как всегда с русской интеллигенцией - нет бы нести правду в народ, но нет - только грабить тот же (свой) народ.

..А потом плакать -

- "чѐй-то он такой необразованный ?"!!! 🤔

Да и

PS: тираж смешной - 300 экз

...

Но тут, думаю - спонсоры - "Печатается по решению Научно-издательского совета ЮНЦ РАН"

- явно пожадничали ... 🤔

А так - книга красивая !

 [Изображение \(https://postimages.org/\)](https://postimages.org/)

От одного содержания аж мандражжжж.! 🤔

 [Изображение \(https://postimages.org/\)](https://postimages.org/)

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176521\)](#).

- [Цитата \(#postform\)](#).

- —

#1440 **L.V.** » 08.10.2023, 16:17

Там много цветных иллюстраций и мелованная бумага. Грант покрыл лишь часть затрат на печать. 🤔

К сожалению, время дешевых книг уже закончилось... 🤔

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176522\)](#).

- [Цитата \(#postform\)](#).

- —

#1441 **DSitni** » 08.10.2023, 16:42

L.V. писал(а):

К сожалению, время дешевых книг уже закончилось.

Будем искать скачать... 🤔

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176532\).](#)
- [Цитата \(#postform\).](#)

• —

#1442 varyag » 08.10.2023, 18:57

Дешевые книги закончились, а дорогие, пусть себе оставят..... однозначно !

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176534\).](#)
- [Цитата \(#postform\).](#)

• —

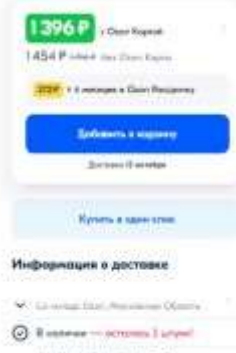
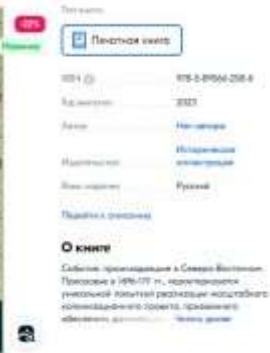
#1443 Ayvengo » 08.10.2023, 19:43

DSitni писал(а):

L.V. писал(а):

Пока еще продается Озоне, Авито, Алиб и др. площадках. Но дорогая, около 2 тыс. руб., плюс-минус.

Уже дешевле, но всё равно не куплю. Ars longa, vita brevis...

[\(./download/file.php?](#)

[id=8086&filename=%D0%90%D0%92%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%B21454.jpg&mode=view\).](#)

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176536\).](#)
- [Цитата \(#postform\).](#)

• —

#1444 DSitni » 08.10.2023, 21:19

Ayvengo писал(а):

Уже дешевле, но всё равно не куплю

Уже 10 лет не покупаю бумажные книги - по причине полного отсутствия мест для новых ! 🙄

И это я ещё 4 чемодана сдал в разные библиотеки... Остались только самые-самые.

..В количестве двух огромных книжных шкафов !

Так что только электронка !

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176540\).](#)
- [Цитата \(#postform\).](#)

• —

#1445 VictorG » 09.10.2023, 07:56

1500-2000 руб вполне адекватная цена за книгу в 700+ страниц. И к тому же с цветной полиграфией. Лет 10 назад покупал книги по военной тематике и по 200 и по 300 грн объемом меньше чем эта. Так что вполне адекватная цена за труд историка 🙄

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176541\).](#)

- [Цитата \(#postform\)](#).

- —

#1446 L.V. » 09.10.2023, 18:36

ПАНЕЛЬНА ДИСКУСІЯ НА ТЕМУ: «МАРІУПОЛЬ. КУЛЬТУРНА ДЕОКУПАЦІЯ. НАРОДЖЕННЯ МІСТА МАРІЇ»

4 жовтня 2023 року директор Науково-дослідного інституту українознавства, доктор філософії, професор Василь Гнатович Чернець відвідав панельну дискусію на тему: «Маріуполь. Культурна деокупація. Народження міста Марії».

З вітальним словом до учасників звернувся мер міста Маріуполя Вадим Бойченко. Потім надали слово Василю Гнатовичу, який на початку свого виступу привітав усіх присутніх маріупольців, виказав захоплення їхнім патріотизмом. Згадав перше знайомство з керівництвом Маріуполя на чолі з міським головою міста Вадимом Бойченком, заступником міського голови Денисом Кочубеєм та директором департаменту культурно-громадського розвитку Маріупольської міської ради Діанною Тримою, яка зараз очолює Маріупольську філію НДІУ на громадських засадах. За покликом серця вони прийшли саме в Науково-дослідний інститут українознавства МОН України з проханням визначити дату заснування міста Маріуполь і наші наукові співробітники, незважаючи на завантаженість науковою роботою, взялися досліджувати історію заснування міста Маріуполь. На основі дослідження експертної групи працівників нашого Інституту написали експертний висновок, з яким кожен може ознайомитись на сайті Маріупольської міської ради. Василь Гнатович зауважив: «Об'єднавши всі зусилля, залучаючи істориків, археологів та діячів культури, ми повинні проводити дискусії і наш Інститут стане майданчиком для цієї роботи. Ми відкриті для цього. Плануємо запросити колег з Інституту історії та Інституту археології, спільно створимо потужну групу дослідників до якої увійдуть і представники міста Маріуполь. На сьогоднішній день дослідники нашого Інституту довели, що умовною датою заснування доцільно вважати 1500 років тому. Просимо вже скористатися нашим експертним висновком. Збереження культурної спадщини це обов'язок кожного громадянина України. Якщо зараз ми повернемо собі наших геніїв, відомих культурних діячів, історичних героїв, ми станемо надпотужною нацією та заявимо про себе усьому світу» - ці слова, які В. Чернець сказав на завершення були підтримані маріупольцями схвальними оплесками.

Повна версія заходу за посиланням <https://fb.watch/nwOywPC1YP/>
(<https://fb.watch/nwOywPC1YP/>).

<https://ndiu.org.ua/novyyny/naukovi-konferentsii-k...siya-narodzhennya-mista-mariyi>
(<https://ndiu.org.ua/novyyny/naukovi-konferentsii-kruhli-stoly-festyvali/panelna-dyskusiya-na-temu-mariupol-kulturna-deokupatsiya-narodzhennya-mista-mariyi>).

Посмотрел я эту конференцию, готовлю обзор по ней.

Но вот что интересно. Среди прочей воды, там зачитывали "Экспертный висновок" о возрасте Мариуполя. И несколько раз сказали, что он уже выложен и на сайте Института Украиноведения, и на сайте Мариупольской громады (которая беглая). На сайте этого института я его найти так и не сумел. К тому же, в текстовом сообщении на этом сайте говорится, что " з яким кожен може ознайомитись на сайті Маріупольської міської ради", то есть эти на выкладку не претендуют. На сайте беглого горсовета я этот документ тоже не смог найти.

Уважаемый DSitni, может Вы сможете его отыскать? Может у Вас рука легче? 🤔

- [Пожаловаться на это сообщение \(. /report.php?f=56&p=176544\).](#)
- [Цитата \(#postform\).](#)

- —

#1447 DSitni » 09.10.2023, 20:33

Пока только вот такое....

Мариупольське історико-просвітницьке товариство «Кальміус»

Из уведомлений

Вадим Коробка

Администратор Топовий соавтор · 17 ч. · 🌐

Мариуполь було засновано **1500 р. ХА-ХА-ХА!!!** Презентували несумлінну, неакура роботу. 4 жовтня 2023 р. в Українському домі **Науково-дослідний Інститут українознавства** представив експертний висновок щодо дати заснування Мариупо. Експертний висновок не тягне навіть на **студентську курсову!** Його обсяг (без спис літератури та підписів членів експертної комісії) становить менше ніж 5 стор. Експертна комісія розглянула **8 монографій та статей**, а джерел (історичних документів) не торкалась!

[Показать перевод](#)

(<https://postimages.org/>)

- [Пожаловаться на это сообщение \(. /report.php?f=56&p=176545\).](#)
- [Цитата \(#postform\).](#)

- —

#1448 DSitni » 09.10.2023, 21:04

И тут вот ещё что...

Спойлер

09:26, Сьогодні

Де саме існувало місто Кальміус? Дослідження Віктора Мазура

В своїх дослідженнях я дотримуюсь правила трьох «Д»: перше - довіряй, але перевіряй; друге - докопатися до істини важко, але можна; думка завжди суб'єктивна, але має право на життя. Тому історичні події я розглядаю у призмі історичних документів, археологічних знахідок та географічних мап, пише краєзнавець Віктор Мазур спеціально для 0629.

Ніхто не здивується, коли я скажу про звичку істориків-науковців в своїх працях посилатися на ... свої праці або інформацію з глибоких архівних документів, наявність і правдивість яких важко довести або зовсім неможливо в зв'язку з їх втратою. Клонуючи в окремих випадках хибні історичні факти.

Завдяки електронній мережі з її сканованими документами можна дуже швидко дізнатися про те, що науковці минулого, навіть 2000-х, довго шукали в паперових архівних документах. Тобто, про ті чи інші історичні події та процеси можна стільки

істин, скільки існує точок зору. Думки можуть різнитися - на то вони і суб'єктивні. Але в будь-якому випадку існує певна групова тенденція кількох авторів. І тільки особиста думка дозволяє віднести себе до прихильників тієї чи іншої групи істориків і краєзнавців.

Так вийшло і з появою міста з назвою Кальміус. На сьогодні всім зрозуміло, що місто Маріуполь не було засновано греками в 1778 чи 1780-х роках. Воно було перейменовано з Павловська на Маріуполь за проханням греків, після їх переселення. Тут без питань для здорового глузду. А ось далі, як то кажуть понесло. Насправді, потрібно говорити про періоди присутності осілого населення на території, яку зараз прийнято називати містом Маріуполь. Згадок про такі періоди багато: V тис. до н.е. (Маріупольський могильник), II ст. до н.е. - I ст. н.е. (місто Hysgreis), VIII-IX ст. (салтівська культура), X-XIII ст. (легендарне місто Адомаха, Адамахія), XIV- початок XVI ст. (Домаха, Paracomu, pdelara), середина XVI ст. («Carput-s-ioanis», Cachi),.

Наявність козацького життя в гирлах рік і на північно-східному узбережжі Азовського моря намагалися довести історики різних поколінь. Відомий маріупольський краєзнавець М.Г.Руденко в своїй книзі «Приазов'я - колицка козацтва» повідомив про краєзнавця А.М. Черногор, який у своїй статті «До історії заснування міста Жданова» (1971) написав, що «ще в 1500 році козаки (не запорожці, оскільки Запорозька Січ утворилась пізніше) побудували в гирлі Кальміуса зимівник Домаха. А А. Лисянський доводить, що «у самого гирла Кальміуса... у XVI столітті виникло запорозьке городище Домаха. Впродовж цієї теми слід додати і думку маріупольського історика Д. Грушевського, що в гирлі Кальміуса на самому початку XVI століття вже існувала козака фортеця Кальміус. А доказом того, що Кальміус містом був ще в XVI столітті, наведемо повідомлення А. Лисянського, який у книзі «Конец Дикого поля» цитує грамоту московського царя Федора від 31 серпня 1584 року. В ній йдеться про посилку царської платні донським отаманам і козакам, що ходили проти татар «під Кальміус» (підкреслено мною - М.Р.). На грамоту цього ж царя, датовану 1593 роком, посилався відомий запорозький краєзнавець, дійсний член Географічного суспільства СРСР В. Г. Фоменко, коли в своїй роботі «К топонимике Приазовья» писав, що в той рік господарями в гирлі Кальміуса залишалися татари, маючи в його гирлі «місто Кальміус».

В цій цитаті маріупольський краєзнавець М.Г.Руденко об'єднав всю відому інформацію про поселення в гирлі Кальміусу. Повідомлення різних дослідників, на жаль, суперечать одне одному: козацька Домаха існує в одному часовому періоді з козацьким Кальміусом, трохи пізніше Кальміус в гирлі однойменної річки вже татарське місто.

Окрім цього, в останній третині XVI ст. - на початку XVII ст. Мала Ногайська орда перекочувала в південні українські степи Північного Причорномор'я, зокрема і в Надазов'я, визнавши владу Кримського ханства. Є повідомлення від істориків про заснування сином кримського хана Аділь-Гіреєм міста Боли(Бали)-сарай на Кальміусі в 1577 році, який проіснував, згідно згадок про нього, до 1600 року. Більшість істориків розміщують його на сучасній Білосарайській косі, а назву перекладають з турецької як «медовий палац» (bal-sarayu).

Разом з тим, англійський мандрівник і картограф Дженкінсон, який відвідав Ногайську орду в 1577 році, писав: «У ногаїв немає ні міст, ні будинків, живуть вони у відкритих степах, коли худоба з'їсть всю траву, вони перекочують в інше місце. Це народ пастуший, який володіє безліччю худоби, яка складає все його багатство. Вони їдять багато м'яса, головним чином, конину і п'ють кумис». Скотарство давало татарам шкіру і шерсть для одягу та взуття, шкури і повсть для жител, предметів домашнього вжитку, що служило головним предметом торгівлі та обміну. Очевидно,

що ногайські поселення мали випадковий і тимчасовий характер. Про капітальні будівлі з каменю навряд чи є сенс говорити. Швидше всього, мова в цьому повідомленні могла йти про стоянку великої кількості казанів (господарств) або кибиток.

З вищенаведеного виникає потреба продовжити дослідження щодо існування поселення на місці сучасного міста Маріуполь. Тому для мого дослідження важливо розглянути ці повідомлення у призмі розташування «на Кальміусі». Саме цей вислів взяли в оборот історики і краєзнавці і локалізували поселення з різними назвами в гирлі річки Кальміус. Одні ігнорують топонім Palastra на середньовічних мапах і його співзвучність з «заснованим татарами Бали-сарай» і розміщують останній в гирлі р.Кальміус, посилаючись на банальне словосполучення «на Кальміусі». При цьому стверджують, що саме від міста Боли-сарай «на Кальміусі» отримала назву Білосарайська коса.

Насправді, мало кого з них цікавить питання відсутності повідомлень в московських джерелах інформації про існування італійської торговельної факторії Palastra біля/на сучасній Білосарайській косі мінімум до середини XV ст.

В даному випадку нас цікавить наявність поселення, а не політична чи економічна залежність його жителів. Навпаки, стає зрозумілим не сталість людського життя: постійні воєнні конфлікти між козаками і татарами з турками розорювали господарство осілого населення.

Основними архівними документами, якими радянські і сучасні історики користувалися в своїх дослідженнях питання існування міста Кальміус, є «Собрание государственных грамот и договоров» (1819 р., далі Збірник), «Акты Московського государства» в трьох томах за період 1571-1664 рр., далі Акти і «Акты Юго-западной России», далі ЮЗР.

Де саме існувало місто Кальміус? Дослідження Віктора Мазура, фото-1
Спочатку приведу інформацію з цих документів в хронологічному порядку.

В Актах, в документі за №28 від 1579 року Тульські, Рязанські і Путивльські станичні голови і станичники повідомили боярину Н.Р.Юр'єву і д'яку В.Щелканову про «нову дорогу, что отъ Калмиюса». Завдання царських посланників полягало в організації захисту окраїн Московського царства на «новій дорозі», щоб по ній «воинские люди безвестно не пришли». Тобто, шлях від Калміюса до «государевих оукраин» став для московських чиновників «новим», зокрема відгалуженням Муравського шляху, яке згодом отримало мало продовження на південь.

Ця мапа реконструйована в 2013 році науковим співробітником Лисичанського краєзнавчого музею Миколою Ломако.

В «Збірнику» знаходимо грамоту російського царя Федора донським козакам від 31.08.1584 року, згідно якої «отамани і козаки, які ходили під Кальміюс» отримали царське жалування.

В «Актах» в документі №31 від 1587 року згадуються «кримські і ногайські люди, які йдуть на государеві оукраїни з нового города з Калміюса».

Взимку 1587 р. до Криму прямував московський посланник Іван Судаков-М'ясний. 15 лютого він приїхав в «Калміюс» і мав тут зустріч і розмову з Асаном-чаушем, що повертався з Азова. За іншими джерелами, вони разом рушили в Бахчисарай.

Царською грамотою від 20.03.1593 р. донські козаки мали піти «на Калміюс, на

Арасланаев улус Дівеєв і улуси його погромити, бранців взяти і прислати їх» в Москву.

Зверну увагу, що в цих повідомлень відсутня пряма вказівка на те, що Калміус - це річка. Чому тоді «нове місто «Калмиусь» асоціюється українськими дослідниками як місто в гирлі річці Кальміус? Очевидно, в даному випадку йде мова про прив'язку «нового міста» до існуючої річки Кальміус (в «Книзі Великого креслення» - верхів'я Міус). Тим паче, що Кальміуський шлях, дійсно, проходить через верхів'я річки Кальміус, а не через її гирло. Логічно виглядає хронологічний ланцюг появи назв: гідронім Кальміус, від нього пішов топонім Кальміус (місто), від міста пішла назва шляху - Кальміуський. Бо саме від «Калмиусь» починалася «нова дорога», по якій «кримські і ногайські люди приходили на государеві оукраїни». **Тобто, «Калмиусь» - це не «государеві оукраїни», а, на мою думку, верхів'я р.Кальміус.**

Є ще один аспект. Якщо представити, що московський посланник Іван Судаков-М'ясний рухався по Кальміуському шляху, а Асан-чауш повертався з Азова узбережжям Азовського моря через гирло річки Кальміус. Якщо «Калмиусь» дійсно знаходився в гирлі однойменної річки, то московському посланнику потрібно було з'їхати (!?) з Кальміуського шляху, щоб дістатися до гирла, де буцім-то розташоване «нове місто». А куди ж Асан-чауш повертався з Азова? В різні історичні періоди чаушем називали старшого наглядача над працівниками, воєначальника нижчого рангу й командира невеликої фортеці, військового гінця, охоронця і глашатая, ватажка каравану паломників і навіть служку в мечеті. Очевидно, що Асан-чауш повертався з Азова до Криму, до хана на доповідь. Тим паче, що є згадка, що він разом з московським посланником рушили далі в Бахчисарай.

Де саме існувало місто Кальміус? Дослідження Віктора Мазура, фото-2 Очевидно, що дві історичні особи могли зустрітися на перетинах векторів їх руху до Криму. На мою думку, цими точками перетину могли бути зупинки, пов'язані з «Калмиусомь», назва якого походить від гідроніму Кальміус. Цей гідронім помилково внесено в «Книгу Великого креслення» як Міус, хоча на сході від неї вже вказана річка Міус. А це могли бути зупинки на Кальміуському шляху: брід на р.Каратош, морські протоки (Приморський район, Запорізька область) або верхів'я річки Кальміус.

Шлях від Азова до Криму логічно прокласти вздовж північного узбережжя Азовського моря до броду на річці Каратош. Для цього потрібно було переправитися через кілька річок. Зокрема і широких на той час: рукава Дону, Міус і Кальміус. В 1247 р. монарх-францисканець Плано де Карпіні пройшов дорогою від Києва через Канів на Дон, мандруючи з Ліону до Русі і Золотої Орди. А в 1253 р. фламандський монарх-францисканець Віллем де Рубрук, мандруючи з Константинополя в східні країни, зокрема в ставку Золотої Орди, пройшов шлях з Криму до річки Дон. Отже, сухопутний шлях з Азова до Криму існував задовго до часів Асан-чауша. Відстань між сучасним Азовом і приблизним місцем броду на р.Каратош близько 300 км. З Азова до морських проток ще більше - близько 320 км.

З іншої сторони, з Азова до верхів'я Кальміусу шлях складає близько 240 км. Але, окрім Дону, на цьому шляху не трапляються водні перепони. Читач запитас: а навіщо Асан-чаушу робити такий гак? Адже з верхів'я Кальміусу до броду на р.Каратош сучасними дорогами близько 200 км. В сумі це на 140-150 км довше.

Справа в тому, що верхів'я Кальміусу є, одночасно, закінченням дороги від «государевих оукраїн» і початком дороги на Крим по території ногайських татар. Тобто, до певного часу, на мою думку до 1560-х рр., верхів'я Кальміусу фактично було сірою зоною, про яку в Московії не знали. Не знали, бо «кримські і ногайські люди» ще не приходили «на государеві оукраїни». Адже тільки в останній третині XVI

ст. Мала Ногайська орда перекочувала в південні українські степи Надазов'я.

Саме поява кочівників ногайців на території Надазов'я змусила московського царя проводити заходи по зміцненню своїх південних кордонів. Разом з тим, ногайська орда не давала можливість безпечного сполучення Московія-Крим. Тому московське посольство Івана Судакова-М'ясного і супроводжувалося Асан-чаушем, який захищав посланника від нападу ногайських і кримських татар. Очевидно, що небезпечна зона для московитів починалася саме з того «нового міста Кальміус». З огляду на те, що гирло річки Кальміус знаходиться на відстані більше 120 км від її верхів'я, дорога від верхів'я до гирла р. Кальміус була підконтрольна ногайцям. А тому не могла бути безпечна для московитів. В контексті безпеки руху московських посланників «новим містом Кальміус» не може бути і засноване Аділь-Гіреєм місто Боли(Бали)-сарай в 1577 р.

Тому Асан-чауш зустрів московського посланника Івана Судакова-М'ясного саме в верхів'ях р.Кальміусу, де, на мою думку, і було засноване татарське «нове місто Кальміусь». Тим паче, що в повідомленні від 1579 р. про «новую дорогу, что отъ Калмиюса» йдеться мова саме про Кальміуський шлях, який НЕ проходив через гирло річки Кальміус. Очевидно, що згадане в «Актах» і «Збірнику» місто «Калмиусь» було засноване близько витоків. А це сучасні міста Ясинувата або Донецьк.

Разом з тим, таку назву могла носити і певна територія. Відомо, що улуси - це окрема територія для кочування певної частини тюркського населення. На мою думку, згаданий в старовинних документах термін «Калміюсь» може застосовуватися як до міста, так і до території вздовж річки «Калміюс», де паслись стада ногайців. Підставою для мого твердження може слугувати і царська грамота від 20.03.1593 р. про майбутній похід донських козаків «на Калміюс, на Арасланаев улус Дівеєв і улуси його погромити». В грамоті і згадки немає про гирло річки Кальміус, як стверджував В.Г.Фоменко.

Натомість, відомий маріупольський краєзнавець Микола Руденко, посилаючись на книгу «К топонимике Приазовья» радянського історика В.Г.Фоменка, пише: «Татари мали в гирлі Кальміусу місто Кальміус». «Нове місто» не може бути в гирлі річки, бо жодного повідомлення стародавніх документах про гирло річки немає!!!

В 2018 р. побачила світ праця істориків, архітекторів, економістів «Історико-архітектурний опорний план м.Маріуполь Донецької області з визначенням меж і режимів використання зон охорони пам'яток та історичних ареалів», де зокрема повідомляється:

«Ногайці Приазов'я входили до частково автономного від Кримського ханства Дівеєва улусу. Тут 1577 р. молодший син кримського хана Аділь-Гірей побудував «нове місто Кальміус». Воно було засновано для захисту від нападів «дніпровських козаків» на улус, звідси ж здійснювали походи на околиці Московської держави самі ногайці. Дещо пізніше в джерелах з'являються згадки і про «новий Калміюський шлях», який проходив по вододілу Дону і Дінця. Тоді ж з'являється інформація про будівництво Боли Сарая (в перекладі - Медового палацу) Аділь-Гіреєм на землях Дівеєва улусу. З тих пір обидві назви - Кальміус і Боли Сарай - неодноразово зустрічаються в повідомленнях про події в Північному Приазов'ї: то як ставка Аділь-Гірея (1577-1578 рр.), то як володіння дівеєвських мурз (після 1578 р. до 1600 р.). Статус цього населеного пункту часом був досить високим, про що свідчить факт зустрічі тут посланця московського царя з послом турецького султана, а також зупинки тут російського Посольського обозу, який прямував до Криму з дружиною кримського хана. Обидва згадані вище топоніми не мають чітких прив'язок до місцевості. Часом складається враження, що це дві назви одного населеного пункту. Відсутність

прив'язки «нового міста Кальміус» до певного місця і річки (у цьому контексті згадуються Кальміус і Міус), паралельне вживання назви «Боли Сарай» наводить на думку, що, можливо, це була велика кочова ставка ногайців».

Що стосується загадкового, швидше міфічного, «міста» Болі (Балі)-сарай. Безперечно, що робити якісь однозначні етимологічні висновки можна лише при наявності топоніма в редакції турецької мови. Адже турецькі слова «bol» і «bal» зовсім різні слова - багато і мед, відповідно. Наскільки переклад «медовий палац» відповідає дійсності - відкрите питання. Адже до XVIII ст. мед добували з бортів (дупел) дерев, а не на пасіках. Тобто, для медонакопичення бджолам потрібні були великі за діаметром, старі дерева у великому лісі. Тоді виникає питання: ногайці перекочували в степи худобу годувати чи в ліс мед збирати?

Звернемося до повідомлень, які стосуються меду і татарів. Монах-францисканець Плато де Карпіні ще в XIII ст. в гл.4 своєї «Історії монголів» писав: «Вина, пиво і меду у них нема, якщо це їм не принесуть і не подарують інші народи». В «Історії російського народного господарства» Й.Кулішер повідомляє, що в 1557 році «у В'ятській області оброк сплачують медом татари, остяки і вогули». Там же зустрічаємо інформацію, що в Курському краю по Білгородській засічній лінії в 1659 р. солеваріння привело до «дров'яного схуднення». Від спалювання лісу на поташ і смолу, «від диму бджоли повилітали і від того бортні угіддя спустошилися, і мед став дорогим». Тому в середині XVII ст. стали з'являтися перші пасіки з бортами - борті з бджолами концентрували на обмеженому майданчику. А перший рамковий вулик, взагалі, з'явився в с.Пальчики на Чернігівщині Петром Прокоповичем аж в 1814 році.

Тому версія про наявність пересувних пасік у татар-ногайців в Надазов'ї і, відповідно, заснування «міста-медового палацу» не може сприйматися серйозно з огляду на постійні зміни дислокації кочівників. Безперечно, і в степах зустрічаються гай, але ж не ліс. Якщо Аділь-Гірей дійсно заснував «медовий палац», то він мав бути ближче до лісу, трохи північніше. За цією логікою «нове місто Калміусь» не що інше, як татарський «Бали-сарай», заснований Аділь Гіреєм у верхів'ях річки Кальміусу.

Тоді звідки взялася назва «Білосарайська коса» на узбережжі Азовського моря?

Можливо, слово «медовий» вживається в іншому значенні: колір меду або солодкий, приємний для життя?

Проте в мене є дві інші версії. Перша, назва «бала-сарай» фонетично схожа на середньовічний топоніма «Palastra». Тому на недатованій мапі на місці сучасної Білосарайської коси зустрічаємо латинську транскрипцію турецького слова у вигляді «Balestra». Не виключені і фонетичні зміни у ряду: «Palastra» - «Palestra» - «Balestra» - «Бали-сарай» - «Белосарайська коса».

Підставою для другої версії стала можливість помилки у сприйнятті звучання слова. Кожний з нас в житті перепитував у співрозмовника те чи інше слово. А складні чи іноземні слова, взагалі, добре запам'ятовуються лише прочитання на папері чи на екрані. Тобто, спрацьовує зорова пам'ять. Зрозуміло, що в другій половині XVII ст. стан писемності був не високим, зокрема у татар-кочівників. Я вже мовчу про кількість перекладачів з татарської, турецької на слов'янську чи латинь. Як правило, кожна географічна точка чи окрема територія отримувала назву від місцевого населення, виходячи з певних ознак. Я допускаю, що розповсюджена назва «Болі (Балі) - сарай» могла набрати цієї форми в результаті неправильного фонетичного сприйняття слова «Bol-suru». В перекладі з турецької «багато стад». І це якимось ближче до світу кочівників. «Bol-suru» - благодатна для випасу овець і коней

територія. Тому у запропонований вище фонетичний ряд можна внести зміну: «Palastra» - «Palestra» - «Balestra» - «Vol-suru» - «Боли-сарай» - «Бали-сарай» - «Белосарайська коса».

В контексті мого дослідження важливо згадати події 1641 р., пов'язані з турецькою облогою Азову. Тоді Туреччина в черговий раз направила великі сили на повернення фортеці Азов. В зв'язку з тим, що Азовське море близько гирла Дону і тодішньої фортеці Азов мілководне, турецькі галери (кадирги, каторги) як правило, зупинялися на глибокому морі.

Дотепер ідуть суперечки про локалізацію цього місця, зроблену свідком осади Азова в 1641 році Евлієм Челебі. Одні дослідники, починаючи з XIX ст., розміщують стоянку турецького флоту в районі Білосарайської Коси - Паластра. Деякі дослідники, зокрема російські, локалізують її близько Ейська в затоці сучасної Довгої коси з стоянкою Балисира (Balisire).

Російський дослідник Андрій Венков в своїй книзі «Азовське сидіння. Героїчна оборона Азова у 1637-1642 рр.» повідомляє, весною 1641 року Касай ага з 500 вершниками першим рушив з Перекопу на Азов. Також він подав своє бачення повідомлень Е.Челебі «Турецьке військо рухалося повільно. Челебі писав: «Ми пройшли Керченську протоку і при попутному вітрі досягли гавані Балисира. Кинувши якір, ми поставили кораблі на прикол у цій гавані. Спорядження, амуніцію, боєприпаси, їстівне, напої та (різний) продукт завантажили на сандали, фиркати, чекелеві, зарбуни, тунбази. Звідси до фортеці Азов - тридцять шість миль. Проте, оскільки на шляху від Балисира до Азова глибина моря не більше п'яти аршин, до нього такі судна, як галери і чайки, пройти не можуть, (для них) дуже мілко». Гавань Балисира, як писав Челебі, - пустельне місце. «Однак наше численне, як море, військо побудувало (тут) з очерету і очерету склади та лавки, і воно стало схожим на велике місто. Місце це служило пристанню для Азова». Туди ж, до гавані Балисара, підійшов бейлербей Кафи Бекір-паша з 40 тисячним військом з черкесів та з 7000 возів. На цих візках згодом було відправлено під Азов завантажені припаси.

Висадка за 36 миль від Азова та будівництво тут табору, що виглядав за розмірами на місто, не могли схватися від уваги козаків. І морські та піші загоны донців, звичайно ж, спостерігали за всіма цими заходами.

У цей час із заходу до Азова підходило військо кримського хана. Рухалося воно хвилями. Першими, як ми пам'ятаємо, ще травні підходили до Дону вище Азова «утікачі», колишні азовські жителі, які втекли раніше в Крим. Ще один загін, можливо, «збройний», тоді ж увійшов у закрут Дону і став рухатися на північ, до російських оукраїних міст, прагнучи перехопити скарбницю і припаси, вислані на Дон із Москви. Перед основними силами кримчаків як авангард йшли ногайці. Вони першими з'явилися під стінами міста.

23 червня о сьомій годині дня прийшли татари (вірніше - ногайці), сам кримський хан та царевич Нурадин. Прийшли полем і стали за Доном. З ними були й небагато турецьких людей на конях. Це поки що був лише авангард кримських військ. Величезна орда, в якій кожен воїн мав у поході 2-3 коні, не могла вся одразу з'явитися під Азов, де козаки випалили та викосили навколо всю траву. І козацька розвідка пізніше підтвердила, що значна частина орди стоїть на Міусі. 24 червня війська кримського хана повністю блокували Азов, а о шостій годині морем підійшли турки, але далеко не весь флот, а лише кораблі з мілкою осадкою. Каторги поставили в гирлі, на Очаківській косі, за 8 верст від міста, заметушилися, стали зганяти коней, верблюдів і буйволів, щоб запаси завантажувати, а мілкі судна по Дону і протоках підійшли до Азову і стали за 3 версти».

Де саме існувало місто Кальміус? Дослідження Віктора Мазура, фото-3

Отже, в повідомленні бачимо гавань Балисира за 36 миль від Азову, яка далі в тексті змінює в своїй назві одну літеру - Балисара. Не вдаючись в полеміку правильного написання назви згаданої гавані, зверну увагу на дві точки розвантаження турецького флоту. Для мене очевидно, що Балисара - це пункт, де перезавантажили «спорядження, амуніцію, боєприпаси, їстівне, напої та (різний) продукт» на «кораблі з мілкою осадкою». І це, на мою думку, східна сторона сучасної Білосарайської коси. А Балисира, яка відома з середньовічних мап як Balisire, - це місце, де турки «каторги поставили в гирлі, на Очаківській косі, за 8 верст від міста». І тут виникає багато протиріч. Каторги - це великі турецькі кораблі. І такі судна через мілководдя не могли дійти до фортеці Азов на відстань 8 верст. Це видно і з мапи глибин Азовського моря. Разом з тим, на Азовському морі немає Очаківської коси, але є Ачуєвська коса. Вона знаходиться напроти сучасного м.Приморськ-Ахтарськ. З однієї сторони, від цієї стоянки далекувато до Азова. Натомість, «зганяти коней, верблюдів і буйволів» з великого корабля можна тільки на пристань, а не перевантажувати їх в морі на менші судна.

Логічно визнати, що турки у воєнній компанії 1641 р. на «Очаківській косі» «коней, верблюдів і буйволів» зганяли, «щоб запаси завантажувати» і перевезти їх ближче до Азова, наприклад, за 8 верст. Тоді як в гавані Балисара або Балисира (Balisire) «спорядження, амуніцію, боєприпаси, їстівне, напої та (різний) продукт завантажили на сандали, фirkати, чекелеви, зарбуни, тунбази». На цих мілких суднах турки і підійшли до Азова.

Мілководність Таганрозької затоки пояснюється напрямком течії - проти годинника (дивись мапу). З однієї сторони, Дон виносить мільйони тонн піску і намулу. З другої, морська течія, потрапляючи в Таганрозьку затоку, втрачає потужність через природну перепону - Довгу косу. Тому дві точки розвантаження турецького флоту біля сучасної Білосарайської і Ачуєвської виглядає зручними для морського плавання і стратегічними в питанні раптовості і багатовекторності удару по фортеці Азов. 11 липня 1641 року азовський козацький гонець Беляя Лукьянов доповідав в Посольському наказі саме про мілкі турецькі судна біля Азова в трьох-восьми верстах.

Отже, в подіях 1641 року «місто Кальміус в гирлі Кальміус» не згадується. Для визначення можливості існування в цей період історії козацького поселення в гирлі р.Кальміусу для нас важлива інформація про скупчення Кримської орди на Міусі. Тобто, остання прийшла під Азов Надазов'єм, безпосередньо і через пониззя р.Кальміус.

В грудні 1646 року отамани і козаки війська Донського ходили «в Кримську сторону по Тузловій річці, вверх на Міус, і на Кальміус, і по косам на взмор'ї, де раніше кочували Тотареві воїнські люди». Після повернення отамани доповіли, що в «тих притошних місцях ніде Тотар воїнських людей не наїхало» (Дела Донські, т.3). Можливо, відсутність татар пояснюється складними зимовими погодними умовами.

Згадку про відсутність осілого населення в східному Приазов'ї до середини XVII ст. зустрічаємо і в праці французького військового діяча і дипломата, радника королівського монетного двору середини XVII ст. П'єра Шевальє (фр. Pierre Chevalier) «Histoire de la Guerre des Cosaques contre la Pologne», написаної в 1653—1663 рр. Вона складається з «Розвідки про землі, звичаї, спосіб правління, походження та релігію козаків», «Розвідки про перекопських татар» та «Історії війни козаків проти Польщі». Зокрема П'єр Шевальє повідомляє:

«Країна, де мешкають козаки, зветься Україною. Це вся територія, що простяглася поза Волинню та Поділлям і яка входить до складу Київського та Брацлавського

воеводства. Останніми роками козаки самі стали господарями цих областей, а також частини Чорної Русі, яку вони потім змушені були залишити. Цей простір лежить між 51° та 48° північної широти, і поза ними є тільки безлюдні рівнини аж до Чорного моря, які з одного боку прилягають до Дунаю, а з другого — до Лиману, або Палюса Меотідського (Азовського моря - авт.). Трава тут така висока, що людина на коні може в ній легко сховатися».

Цю інформацію П'єр Шевальє міг отримати наприкінці 1640-х років, коли працював секретарем французького посольства в Польщі. Сучасний Маріуполь знаходиться на 47° північної широти, тому територія навколо гирла р.Кальміусу, згідно повідомлення П'єра Шевальє, була, «безлюдною рівниною».

Українська радянська істориня Апанович О.М. в своїй праці «Запорізька Січ у боротьбі проти турецько-татарської агресії в 50-70 рр. XVII ст.» вказувала, що «з Кримським ханством Запорізька Січ, незважаючи на ворожнечу, підтримувала господарсько-економічні і торговельні зв'язки, неминучі в силу сусідства та ряду інших причин. Як відомо, місця запорізьких промислів - мілкі степові річки Берда, Калмище та інші, а також чорноморські та азовські лимани». Згадана річка Калмище, безумовно, є річкою Кальміус. Тобто, в другій половині XVII ст. запорозькі козаки періодично «промишляли» на Кальміусі і азовських лиманах. Саме «промишляли», а не мали форпост.

В цьому контексті важливо згадати інформацію, яку російський історик В.Д. Сухоруков в своїй книзі «Историческое описание земли Войска Донского». Посилаючись на архівні «Дела Донские» і «Дела турецкие», він повідомляє про події 1662 року. Донські козаки в травні 1662 року спочатку розорили Керч і всі улуси навколо, визволили «большое число пленных». А потім «поплыли через Черное море к Трапезону (сучасний турецький Трабзон - авт.), около коего сожгли несколько деревень, и нагрузив свои суда свои добычею, возвратились к крымским берегам, близ деревни Игельи вышли на берег, где получили некоторую добычу и поплыли к устьям Дона».

Знаючи про великі сили турецько-татарських військ в Азові, похідне військо повідомило війська в Черкаську про своє повернення, щоб взаємними зусиллями пробитися на Дон. Більша частина козаків на стругах-чайках рушило на річку Дон. «Оставшие же суда на море вошли в речку Кальмиус, там казаки, дождавшись товарищей из Черкасска, затопили суда в оной и с полученной добычею пошли к Черкасску степью». Об'єднані зусилля козаків дали можливість козакам пробитися через сильні війська захисників Азова і повернутися до Черкаська з малими втратами. Це відбувалося в серпні-вересні 1662 року.

«Едва миновало два месяца после этого столь славно окончившегося похода, как 120 человек отважных казаков предприняли еще раз испытать своего счастья в земле неприятельской, снарядили три струга, погруженных в речке Кальмиусе, и поплыли морем к крымским берегам». І цей похід також закінчився для донських козаків успішно і вони повернулися на Дон.

Ключові слова в цих повідомленнях історика В.Д.Сухорукова: «річка Кальміус» і 1662 рік. Очевидно, що козацькі струги були затоплені вище гирла Кальміусу. Наскільки вище??? Разом з тим, в повідомленні немає згадки про поселення на Кальміусі, зокрема в гирлі. Відповідно, в повідомленнях немає згадки про поселення в гирлі р.Кальміус станом на осінь 1662 року.

В другій половині XVII ст. відносини між кримськими татарами і донськими козаками були напружені. Дві московсько-турецькі війни (1676-1681, 1686-1700) зумовили прифронтовий статус межиріччя Дону і Кальміусу. Тому існування воєнізованого

поселення третьої сторони (Запорізького низового козацтва) на цій території в цей період виглядає проблематичним.

В книзі українського історика Багалея Дмитра Івановича (1857-1932) «Очерки из истории колонизации степной окраины Московского государства» (М.:1887) згадується річка Кальміус. Історик повідомляє, що «в 1681г. явился в Тарь (Тор - Слов'янськ - авт.) казак Левка Ус и объяснил следующее: взят он в плен был вместе с четырьма другими товарищами в лесу во время рубки дров, всех их отправили в Азов под конвоем пяти татар, но по пути Левка Ус возле р.Кальмиуса развязался и зарубил трех сонных татар, затем развязал товарищей и все вместе доби́ли двух остальных».

Спробуємо розібратися в повідомленні. З XIII ст. на Торецьких озерах вари́ли сіль. Очевидно, що для цього процесу потрібні дрова. Торська фортеця була побудована в 1676 році. Через цю територію проходив Кальміуський шлях, який починався на межі кочовищ Єдичкульської і Джамбуїлуцької орд, у верхів'ях річки Молочні Води, де відокремлювався від Муравського шляху. Далі йшов на північ вздовж правого берега річки Кальміусу і біля фортеці Тор перетинав Сіверський Донець, потім проходив у північному напрямі і під Лівнами Кальміуський шлях знову з'єднувався з Муравським шляхом.

Тобто, звільнення козака Левка Уса від татар не могло відбутися в гирлі р.Кальміус. І козаки з Тору не могли ходити за дровами на територію Єдичкульської орди чи в гирло Кальміусу. Швидше всього, в повідомленні йде мова про втечу на території вище верхньої течії Кальміусу.

З вищенаведеного видно, що незважаючи на присутність кримських татар в південних степах, Запорозьке козацтво в другій половині XVII ст. періодично «промишляло» рибою, сіллю та звіром. Не виключено, що згідно різних мирних домовленостей запорожці оселялися на річках і лиманах в різний час. Безперечно, що ставлення кримчаків до мирних козаків на «промислах» було зовсім інше, чим до козаків з шаблею. Тому повідомлення про козацький зимівник, а не місто, у гирлі Кальміусу в останній чверті XVII ст. виглядає зовсім не безпідставно.

Очевидно, що осілого населення в гирлі річки Кальміус на протязі XVI-XVII ст. не було. А ті тимчасові поселення навряд чи зможуть претендувати на звання історичного попередника Маріуполя. Не може бути попередником і татарське місто Кальміус, «від якого починався Кальміуський шлях», який, в свою чергу, проходив не зовсім близько від гирла річки Кальміус. **Тому це місто, на мою думку, знаходилося у витоках р.Кальміус. А це сучасні місто Донецьк або Ясинувата.**

Існування козацького форпосту чи зимівника Домаха в гирлі Кальміусу з 1594 року не підтверджується прямими історичними джерелами. Натомість, ці джерела дають можливість відновити політично-військову картину, яка склалася в XVI-XVII ст. в Надазов'ї. В даному випадку, варто говорити про тимчасові промисли запорозьких низових козаків на узбережжі Азовського моря, які могли виконувати певні секретні військові завдання. То ж інформацію про виникнення осілого поселення в гирлі Кальміусу як історичного попередника міста Маріуполь, на мою думку, слід шукати в контексті історії Запорізької Січі.

Віктор Мазур

ЧИТАЙТЕ нас в Телеграм-каналі Маріуполь 0629

НАДСИЛАЙТЕ свої повідомлення в Телеграм-бот 0629

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176546\)](#).
- [Цитата \(#postform\)](#).
- —

#1449 **DSitni** » 09.10.2023, 21:58

L.V. писал(а):

Среди прочей воды, там зачитывали "Экспертний висновок" о возрасте Мариуполя

Из нашедшегося..

Люди очікували детальної презентації дослідження щодо дати заснування міста, яке на замовлення мариупольського муніципалітету провів Науково-дослідний інститут Українознавства. Проте цього не сталося. Директор інституту Василь Чернець оголосив лише про результат експертизи. Вчені (а у дослідницьку групу увійшли шестеро чоловік) пропонують починати історію Мариуполя з 1500 року.

«Саме тоді виник козацький земник на території теперішнього Мариуполя. Це не точна дата, ще треба працювати. Але це - черновий матеріал, з якого можна далі рухатися», - заявив директор інституту Василь Чернець.

З ним не погодився присутній на зустрічі доцент кафедри історії Мариупольського державного університету Вадим Коробка. Він мав можливість напередодні ознайомитись з результатами дослідження і вказав на недоліки аналітичного висновку інституту, на помилки, які були допущені при встановленні вірогідної дати заснування Мариуполя.

- [Пожаловаться на это сообщение \(./report.php?f=56&p=176547\)](#).
- [Цитата \(#postform\)](#).
- —

#1450 **L.V.** » 10.10.2023, 03:27

Уважаемый DSitni, спасибо! Я, судя по видео, думал что в этом "экспертном заключении" вообще пара страниц была. Ладно, авось найдем еще. Мне там интереснее не перечень из восьми прочитанных его авторами "монографий и статей", а их фамилии.))

Пред.След. Показать сообщения за: Поле сортировки по возрастанию

Ответить

Сообщений: 1624 • Страница 29 из 33 • 1 ... 25, 26, 27, 28, **29**, 30, 31, 32, 33

Название раздела: Старый Мариуполь

Быстрый ответ

Заголовок:

Ещё смайлики...

- Отключить BBCode
- Отключить смайлики
- Не обрабатывать URL
- Присоединить подпись
- Склеить с предыдущим

- Подписаться на тему
 Закреть тему

Добавить вложения

Имя файла:	
<input type="button" value="Выберите файл"/>	Файл не выбран <input type="button" value="Добавить файл"/>
<input type="button" value="Предпросмотр"/>	<input type="button" value="Отправить"/>
Вернуться в Старый Мариуполь	
Перейти:	<input type="text" value="Старый Мариуполь"/> <input type="button" value="Перейти"/>
Быстрые действия:	<input type="button" value="Закреть тему"/> <input type="button" value="Перейти"/>

Кто сейчас на форуме (по активности за 5 минут)

Сейчас этот раздел просматривают: L.V. и 3 гостя